

**PLAN VAN AANPAK
VOOR DE EVALUATIE VAN DE
VLAAMSE
VOLKSSTERRENWACHTEN
IN 2022**

Afdeling Strategie en Coördinatie

Afdeling Onderzoek

Inhoud

1. De Vlaamse Volkssterrenwachten.....	4
1.1. Het algemeen beleidskader	4
1.1.1. W&I-decreet.....	4
1.1.2. Beleidsnota's.....	4
1.1.3. Beleidsbrieven.....	5
1.1.4. Beleidsplan Wetenschapscommunicatie 2015-2020	6
1.1.5. STEM-actieplan en - agenda	6
1.2. De Vlaamse Volkssterrenwachten.....	7
1.2.1. Volkssterrenwacht Mira vzw (Grimbergen).....	8
1.2.2. Vzw Kattevennen – Cosmodrome (Genk).....	8
1.2.3. Volkssterrenwacht Beisbroek vzw (Brugge).....	9
1.2.4. Volkssterrenwacht Urania (Antwerpen).....	9
1.2.5. Volkssterrenwacht Armand Pien vzw (Gent)	9
1.2.6. Volkssterrenwacht Astrolab Iris (Ieper).....	10
1.3. Convenant 2018-2022.....	10
1.3.1. Strategie en missie van de Vlaamse Volkssterrenwachten	10
1.3.2. Strategische en operationele doelstellingen en KPI's.....	11
1.4. Vorige evaluatie(s).....	13
1.4.1. Evaluatie van de Volkssterrenwachten 2017.....	13
1.4.2. Systemevaluatie wetenschapscommunicatie-actoren 2017-2018.....	15
2. Aanleiding voor de evaluatie van de Volkssterrenwachten	17
3. Doelstellingen van de evaluatie en beoogde resultaten.....	18
3.1. Uitgangspunten voor evaluaties vanaf 2020	18
3.2. Doelstellingen van de evaluatie (zoals vastgelegd in de regelgeving)	18
3.3. Beoogde resultaten van de evaluatie	18
4. Evaluatieluiken	21
4.1. Ex-postevaluatie.....	21
4.1.1. Beleidsplanning en -realisatie, werking, aansturing en governance	21
4.1.2. Resultaten en impact.....	22
4.1.3. Evolutie van de Volkssterrenwachten sinds de evaluatie van 2017	22
4.2. Ex-ante-evaluatie.....	23
4.3. Conclusies en aanbevelingen	23
5. Onderdelen en aanpak van de evaluatie.....	24
5.1. Methodologieën.....	24
5.2. Ondersteunende bronnen en werkzaamheden voor de evaluatie.....	24
5.2.1. Bronnen.....	24
5.2.2. Zelfevaluatie van de Volkssterrenwachten.....	24
5.2.3. Synergie met de evaluatie van RVO-Society.....	24
5.3. Evaluator.....	25
5.4. Begeleiding van de evaluatie/evaluatieproces	25
5.5. Planning.....	25
6. Informeren van en communiceren met het evaluatievoorwerp.....	27
7. Uitvoering en procedureel verloop van de evaluatie.....	28

7.1. Beschikbare documenten.....	28
8. Gebruik en verspreiding van de evaluatieresultaten	29
9. Bijlage 1. Richtlijn/leidraad voor de zelfevaluatie op te stellen door de Volkssterrenwachten in het kader van de evaluatie 2022.....	30
9.1. Inleiding.....	30
9.2. Context voor het opstellen van de zelfevaluatie.....	30
9.3. Richtlijn voor het opstellen van de zelfevaluatie	31
9.3.1. Inhoud van de ex-postzelfevaluatie (periode 2017/2018-2022)	31
9.3.2. Inhoud van de ex-antezelfevaluatie.....	34

1. De Vlaamse Volkssterrenwachten

De Vlaamse Volkssterrenwachten worden sinds 1999 ondersteund door de Vlaamse overheid als structurele partners van het wetenschapscommunicatiebeleid.

1.1. HET ALGEMEEN BELEIDSKADER

Het algemeen beleidskader van de Volkssterrenwachten wordt bepaald door:

1. Het decreet van 30 april 2009 betreffende de organisatie en financiering van het wetenschaps- en innovatiebeleid;
2. De beleidsnota Werk, Economie, Wetenschap en Innovatie 2014-2019;
3. De beleidsbrief Wetenschap en Innovatie 2017-2018;
4. Het beleidsplan Wetenschapscommunicatie 2015-2020;
5. Het STEM¹-actieplan 2012-2020.

De Volkssterrenwachten moeten met andere woorden een bijdrage leveren aan de realisatie van de beleidsdoelstellingen van de overheid inzake wetenschapscommunicatie en STEM (cf. artikel 4 van het convenant 2018-2022). In wat volgt worden de verschillende onderdelen van het beleidskader in meer detail toegelicht.

1.1.1. W&I-decreet

De Volkssterrenwachten worden gevat door het decreet van 30 april 2009 betreffende de organisatie en financiering van het wetenschaps- en innovatiebeleid (hierna W&I-decreet genoemd). Concreet omkadert het W&I-decreet wetenschapscommunicatie en haar structurele partners, waarbij in het bijzonder artikelen 63/14, 63/15, 63/16 en 63/17 van belang zijn. Artikel 63/14 stelt dat de beleidsprioriteiten inzake wetenschapscommunicatie en het populariseren van wetenschap, techniek en technologische innovatie ... worden vastgelegd in het beleidsplan Wetenschapscommunicatie. Artikel 63/15 stelt o.m. dat de Vlaamse Regering ertoe gemachtigd wordt om voor de uitvoering van het beleidsplan Wetenschapscommunicatie structurele partners aan te wijzen en hen hierbij – binnen de beschikbare begrotingskredieten – een subsidie te verstrekken.

In uitvoering van artikel 63/15 van het W&I-decreet werd met de zes Volkssterrenwachten een convenant afgesloten voor de periode 2018-2022. Zoals artikel 63/17 van het W&I-decreet voorschrijft, dient de Vlaamse Regering erop toe te zien dat de algemene werking van de structurele partners geëvalueerd wordt voor het verstrijken van het lopende convenant. De voorwaarden voor een nieuw convenant worden onder meer bepaald door de resultaten van de evaluatie.

1.1.2. Beleidsnota's

Conform artikel 4 van het convenant 2018-2022 wordt het algemeen beleidskader van de Volkssterrenwachten eveneens bepaald door de beleidsnota Werk, Economie, Wetenschap en

¹ STEM staat voor Science, Technology, Engineering en Mathematics (wetenschap, technologie, toegepaste wetenschappen en wiskunde).

Innovatie 2014-2019.² Hoewel de Volkssterrenwachten niet vermeld worden in deze beleidsnota, wordt wetenschapscommunicatie – de belangrijkste kerntaak van de Volkssterrenwachten – wel expliciet naar voren geschoven als middel om in te zetten op een gefundeerde studie- en beroepskeuze van leerlingen. Verder stelt de beleidsnota ook dat de middelen voor wetenschapscommunicatie meer geënt zullen worden op de STEM-doelstellingen om jongeren actief te wijzen op het grote potentieel aan jobs in de STEM-richtingen.

Met het aantreden van een nieuwe Vlaamse Regering in 2019 werd een nieuwe beleidsnota Economie, Wetenschapsbeleid en Innovatie 2019-2024 opgesteld. Hierin worden de Volkssterrenwachten niet expliciet vermeld, maar wordt er wel uitvoerig aandacht besteed aan (het) wetenschapscommunicatie(beleid).³ Transparante en toegankelijke wetenschapscommunicatie wordt als belangrijke voorwaarde naar voren geschoven in de beleidsnota om – samen met de burger – te werken binnen het (nieuwe) innovatiemodel voor de samenleving, ook wel de quadruple helix genoemd. Wetenschapscommunicatie heeft immers een brede(re) maatschappelijk impact: door via communicatie het vertrouwen in wetenschap te verhogen, wordt er vruchtbare grond gecreëerd voor de introductie van innovatieve oplossingen voor een breed scala aan maatschappelijke uitdagingen. Concreet zullen wetenschappers gestimuleerd worden om op een transparante en heldere wijze te communiceren over hun domein. Verder zullen de actoren werkzaam binnen het beleidsveld wetenschapscommunicatie geresponsabiliseerd worden om bij te dragen aan de doelstelling van het STEM-actieplan.

Wat betreft de betrokkenheid van burgers bij wetenschapscommunicatie, stelt de beleidsnota 2019-2024 dat wetenschapscommunicatie de dialoog tussen wetenschappers en het grote publiek moet bevorderen door hen op een interactieve, eigentijdse en toegankelijke manier te informeren over de voortgang en resultaten van wetenschappelijk onderzoek en technologische innovaties. De ambitie is om uiteindelijk de hele bevolking actief te laten participeren aan wetenschapsbeoefening in de brede zin van het woord. Deze betrokkenheid moet niet enkel de creativiteit en onderzoeksmethodieken versterken, maar ook vertrouwen geven in de mogelijkheden die wetenschappelijke evoluties met zich meebrengen voor het aangaan van vele maatschappelijke uitdagingen.

1.1.3. Beleidsbrieven

Naast de beleidsnota's 2014-2019 en 2019-2024 vormen ook de beleidsbrieven mee het algemeen kader voor de Volkssterrenwachten (cf. artikel 4 van het covenant 2018-2022). In de beleidsbrief Werk, Economie, Wetenschap en Innovatie 2017-2018 wordt het wetenschapscommunicatiebeleid slechts zeer beperkt aangehaald als middel om de positieve maatschappelijke impact van technologie en onderzoek duidelijker te maken.⁴ In de beleidsbrief Werk, Economie, Wetenschap en Innovatie 2018-2019 wordt verwezen naar de systeemevaluatie van (het) wetenschapscommunicatie(beleid) waarvan de resultaten in de toekomst aangewend zullen worden voor de verdere beleidsontwikkeling op het vlak van wetenschapscommunicatie (cf. Deel 1.1.4).⁵ Verder stelt deze beleidsbrief dat de beleidsontwikkeling in de toekomst ondersteund zal worden door een meetinstrument – de Wetenschapsbarometer – dat het draagvlak voor

² De beleidsnota Werk, Economie, Wetenschap en Innovatie 2014-2019 is [hier](#) beschikbaar.

³ De beleidsnota Economie, Wetenschapsbeleid en Innovatie 2019-2024 is [hier](#) beschikbaar.

⁴ De beleidsbrief Werk, Economie, Wetenschap en Innovatie 2017-2018 is [hier](#) beschikbaar.

⁵ De beleidsbrief Werk, Economie, Wetenschap en Innovatie 2018-2019 is [hier](#) beschikbaar.

wetenschap, techniek en technologische innovatie moet opvolgen. In 2020 werden de jaarlijkse beleidsbrieven echter omgevormd tot een beleids- en begrotingstoelichting waarin de beleids- en begrotingsprioriteiten voor het volgende jaar moeten worden toegelicht.

1.1.4. Beleidsplan Wetenschapscommunicatie 2015-2020

De Volkssterrenwachten worden eveneens omkaderd door het beleidsplan Wetenschapscommunicatie 2015-2020 (cf. artikel 4).⁶ Wat (het) wetenschapscommunicatie(beleid) betreft, wil men vanuit het Departement EWI voornamelijk inzetten op een verhoging van de doelmatigheid van wetenschapscommunicatie. Concreet werden voortbouwend op de beleidsdoelstellingen van het beleidsplan Wetenschapscommunicatie 2012-2014 en op het STEM-actieplan 2012-2020 (cf. Deel 1.1.5) drie beleidsdoelstellingen wetenschapscommunicatie uitgewerkt.

De eerste beleidsdoelstelling beoogt om de instroom van jongeren in STEM-studierichtingen en de doorstroming naar STEM-functies in de werkomgeving te stimuleren. De tweede beleidsdoelstelling – met name het versterken van het maatschappelijk draagvlak voor wetenschap en innovatie in het bijzonder voor STEM-disciplines – betekent vooral informeren, bijdragen aan het maatschappelijke debat en aan het creëren van een positieve cultuur rond deze domeinen. De derde beleidsdoelstelling stelt het versterken van de (internationale) uitstraling van de kwaliteit van het onderzoek en de onderzoekers in Vlaanderen voorop. Het beleidsplan identificeert tot slot vier pistes om deze drie beleidsdoelstellingen te realiseren, met name het optimaliseren van de (structurele) partnerschappen, het ondersteunen van initiatieven voor specifieke doelgroepen (o.a. leerkrachten en het grote publiek, het inschakelen van de Vlaamse Strategische Onderzoekscentra (SOC's) en - kennisinstellingen en het uitbouwen van het Wetenschapsinformatienetwerk⁷ (WIN).

Het beleidsplan Wetenschapscommunicatie 2021-2030 is momenteel in voorbereiding.

1.1.5. STEM-actieplan en - agenda

Tot slot worden de Volkssterrenwachten ook omkaderd door het STEM-actieplan 2012-2020⁸ en de STEM-agenda 2030⁹ van het beleidsdomein Onderwijs en Vorming (in samenwerking met de beleidsdomeinen Werk en Sociale Economie [WSE] en EWI). Het STEM-actieplan werd uitgewerkt om jongeren te stimuleren om voor STEM-opleidingen en - loopbanen te kiezen. Het actieplan trad in 2012 in werking en moest tegen 2020 acht doelstellingen realiseren. Bovendien was in dit actieplan niet alleen een rol weggelegd voor de overheid, maar dienden ook de onderwijs- en opleidingspartners, scholen, leraren, sectorale sociale partners en de media mee te helpen om de vooropgestelde doelstellingen te bereiken. Zo maakte o.a. het netwerk van STEM-academies¹⁰ deel

⁶ Het beleidsplan Wetenschapscommunicatie 2015-2020 is [hier](#) beschikbaar.

⁷ De belangrijkste functies van het WIN werden in de zomer 2021 na bijna 20 jaar ondergebracht binnen een andere structurele partner van het wetenschapscommunicatielandschap in Vlaanderen, nl. EOS Wetenschap vzw. Concreet heeft EOS als onafhankelijk journalistiek medium de WIN-agenda overgenomen op zijn website www.eoswetenschap.eu en zal deze ook verder beheren. De bedoeling van de uitbouw van deze online agenda met alle wetenschaps-evenementen en -initiatieven in Vlaanderen is het bereiken van een zo groot mogelijk publiek en het aanbieden van een platform voor het publiceren van evenementen en activiteiten onder de beste omstandigheden voor de organisatoren ervan.

⁸ Het STEM-actieplan 2012-2020 is [hier](#) beschikbaar.

⁹ De STEM-agenda 2030 is [hier](#) beschikbaar.

¹⁰ Een STEM-academie geeft kansen om rond STEM te creëren, te ervaren, te leren en samen te werken, van STEM-verwondering over STEM-geletterdheid tot geïntegreerde STEM-meesterschap. Een STEM-academie dient aan volgende criteria te voldoen: heeft expertise in STEM-disciplines en didactiek, heeft een open aanbod en biedt STEM-trajecten aan. De activiteiten van de STEM-academie hebben een informeel leer karakter, spelen in op ontwerpend en onderzoekend

uit van de concrete acties binnen het STEM-actieplan. Verder kende het STEM-actieplan ook een vertrekkersrol toe aan het beleidsdomein EWI en in het bijzonder aan het beleidsplan Wetenschapscommunicatie om de eerste operationele doelstelling “een geharmoniseerde strategie voor de aanpak van de STEM-communicatie” inzake communicatie, informatie en sensibilisering te realiseren.

Vervolgens werd zoals aangegeven in de beleidsnota Economie, Wetenschapsbeleid en Innovatie 2019-2024 (cf. Deel 1.1.2) een nieuw STEM-actieplan 2020-2030 uitgeschreven over verschillende beleidsdomeinen heen, waarbij zowel de noden van het onderwijs als van de bedrijven en kennisinstellingen worden meegenomen. Deze STEM-agenda 2030 zet verder in op een hogere instroom in STEM-opleidingen en -loopbanen, op STEM-specialisten en op het algemeen versterken van STEM-competenties in de ruime maatschappij – ook wel de STEM-geletterdheid genoemd. Concreet wordt dat vertaald in vier strategische doelstellingen:

1. De samenleving is zich bewust van het belang van STEM-competenties.
2. Iedereen met interesse en talent in STEM vindt de weg naar een passende STEM-opleiding.
3. Het STEM-onderwijs en opleidingsaanbod speelt in op de evoluties en transities in het bedrijfsleven, onderzoek en de samenleving.
4. STEM-competenties worden zoveel mogelijk ingezet in functie van noden, evoluties en transities in het bedrijfsleven, in onderzoek en in de vrede maatschappij.

Concreet worden in de STEM-agenda 2030 heel wat operationele doelstellingen opgesomd om deze vier strategische doelstellingen te bereiken, waarvan er twee expliciet gelinkt zijn aan (de [structurele] partners) wetenschapscommunicatie. Zo stelt operationele doelstelling (OD) 1.1.2 dat de partners van de Vlaamse overheid het belang van STEM-competenties in hun communicatie-initiatieven over de transities moeten benadrukken en dit voor de talloze initiatieven van de meest uiteenlopende wetenschapsdomeinen. Operationele doelstelling (OD) 2.2.3 verwijst naar de (structurele) partners wetenschapscommunicatie voor het duurzaam ondersteunen van lesgevers en onderwijsinstellingen bij het uitbouwen van een leerlijn via het STEM-kennisnetwerk. Concreet werd binnen het STEM-ecosysteem doorheen de jaren heel wat kennis opgebouwd rond STEM - didactiek, waarbij o.a. heel wat expertise beschikbaar is bij de partners wetenschapscommunicatie.

1.2. DE VLAAMSE VOLKSSTERRENWACHTEN

Zoals aangegeven in Deel 1.1.1 kan de Vlaamse Regering conform artikel 63/15 van het W&I-decreet voor de uitvoering van het beleidsplan Wetenschapscommunicatie structurele partners aanwijzen en hiervoor een subsidie ter beschikking stellen. In uitvoering van dit artikel werd op 7 maart 2018 met de Volkssterrenwachten Mira vzw (Grimbergen), vzw Kattevennen – Cosmodrome (Genk), Volkssterrenwacht Beisbroek vzw (Brugge), Volkssterrenwacht Urania (Antwerpen), Volkssterrenwacht Armand Pien vzw (Gent) en Volkssterrenwacht Astrolab Iris (Ieper) een

leren, versterken naast STEM-competentie ook de 21ste-eeuwse vaardigheden en volgen een geïntegreerde STEM-aanpak. Om te kunnen toetreden tot het STEM-academienetwerk dienen STEM-academisch een erkenning aan te vragen bij Technopolis.

convenant voor de periode 2018-2022 afgesloten, zie Figuur 1. In wat volgt wordt een korte beschrijving gegeven van de specifieke (fysieke) kenmerken van deze zes Volkssterrenwachten.¹¹

Figuur 1. Vlaamse Volkssterrenwachten

Bron: www.volkssterrenwachten.be (2021)

1.2.1. Volkssterrenwacht Mira vzw (Grimbergen)

Volkssterrenwacht Mira werd in 1967 opgericht in de gebouwen van de abdij van Grimbergen waar zij kon beschikken over een aantal lokalen en een waarnemingsterras. De Volkssterrenwacht beschikt over tal van mogelijkheden om sterrenkunde, weerkunde en natuurkunde voor te stellen zoals een multimediazaal met een interactieve sterrenkaart (met een diameter van 4 meter) en met diverse multimedia-apparatuur, een volledig ingericht tentoonstellingsruimte, een planetariumzaal met een klein statisch planetarium en een waarnemingsterras met een uitgebreid instrumentenpark met verschillende telescopen, een armillarium¹² en een analoog en een digitaal weerstation. In de voorbije jaren werd de infrastructuur van Mira verder verbeterd, vervangen indien nodig en meer optimaal benut.

1.2.2. Vzw Kattevennen – Cosmodrome (Genk)

Bij de oprichting van de “Limburgse Volkssterrenwacht” in 1984 werden al snel plannen gemaakt om naast de volkssterrenwacht ook een planetarium te bouwen en dit met behulp van Europese steun. In 2010 werd de vzw omgedoopt tot “Cosmodrome”, een naam die beter paste bij de functie van de organisatie gezien de heuse uitbreiding van activiteiten en missie in de voorgaande jaren. Door een wijziging in de wetgeving in 2015 transformeerde de vzw uiteindelijk in een PEVA¹³ onder de naam vzw Kattevennen die naast de uitbating van het science center Cosmodrome ook als taak heeft om de toeristische groene site van Kattevennen innovatief te ontwikkelen.

De Volkssterrenwacht situeert zich in het Nationaal Park Hoge Kempen (Genk), waar het beschikt over een full-dome-projectiesysteem met projectoren, een onthaalruimte, een documentatie - ruimte, vergader - en workshopruimtes, een tentoonstellingsruimte door haar brede werking en statuut als PEVA heeft vzw Kattevennen een sterke professionalisering doorlopen in de afgelopen

¹¹ Deze korte omschrijvingen zijn gebaseerd op de bevindingen van de externe evaluator van de evaluatie van de Volkssterrenwachten van 2017.

¹² Een armillarium is een hemelbol voorzien van metalen ringen die de belangrijkste cirkels van de hemel voorstellen.

¹³ Gemeentelijke Extern Verzelfstandigd Agentschap in Privaatrechtelijke vorm.

jaren en is ze zowel qua werking, personeelsbezetting, communicatie en partnerschappen uitgegroeid tot een belangrijke toeristische en educatieve organisatie in de regio.

1.2.3. Volkssterrenwacht Beisbroek vzw (Brugge)

Volkssterrenwacht Beisbroek vzw is opgericht in 1984 en gehuisvest in een landhuis in stadspark Beisbroek dat gelegen is naast een natuurcentrum. Het bezoekerscentrum draagt de meer eigentijdse naam “Cozmix”, ondersteund door de baseline “ruimte voor verwondering”. De Volkssterrenwacht beschikt over een full-dome-videoprojectie planetarium, een permanente tentoonstelling, een observatietoren met koepel, verschillende lenzen- en spiegelkijkers, een planetenpad¹⁴, een documentatiecentrum en verschillende lokalen voor bijeenkomsten en lessenreeksen. Doorheen de jaren werden heel wat werkingsmiddelen geïnvesteerd in het versterken en uitbreiden van de infrastructuur.

Het specialisme van de Volkssterrenwacht Beisbroek zit in de integratie van activiteiten van het planetarium dat zowel optomechanische als digitale projectiemogelijkheden heeft en een artistiek planetenpad dat kunst en wetenschap dicht bij elkaar brengt. De Volkssterrenwacht beschikt ook over een ruim aanbod aan cursussen, workshops en dagprogramma's en speelt een sleutelrol in de coördinatie van de samenwerking tussen de landelijk opererende Vereniging voor Sterrenkunde (VVS) en de Volkssterrenwachten.

1.2.4. Volkssterrenwacht Urania (Antwerpen)

De ontwikkeling van de Volkssterrenwacht Urania – die in 1969 werd opgericht in Hove (Antwerpen) – raakt in een stroomversnelling toen de vzw werd ondergebracht in de gebouwen van het cultureel centrum Sint-Jozef. De Volkssterrenwacht beschikt over verschillende gebouwen¹⁵ zoals een hoofdgebouw met een onthaalruimte, een auditorium, een tentoonstellingsruimte, een documentatiecentrum, verschillende (multifunctionele) zalen en een ruimte voor evenementen én een uitgebreid aanbod aan instrumenten zoals telescopen, radiotelescopen, een waarnemingstoren met observatiekoepel, een waarnemingstuin met weerstation en een optisch atelier voor kijkerbouw. In de voorbije jaren werd deze infrastructuur verder gemoderniseerd en uitgebreid.

1.2.5. Volkssterrenwacht Armand Pien vzw (Gent)

De UGent-Volkssterrenwacht Armand Pien bevindt zich sinds 1907 op een unieke locatie, met name in de Oude Sterrenwacht van de Universiteit Gent. Na een periode van verwaarlozing vanaf de jaren 1970 werd het gebouw in het begin van de jaren 1990 gerenoveerd en kon in oktober 1996 de Volkssterrenwacht Armand Pien officieel geopend worden.

De locatie van de Volkssterrenwacht in het centrum van Gent lijkt op het eerste gezicht niet ideaal voor het waarnemen van de sterrenhemel omwille van lichthinder, maar biedt als troef een vlotte bereikbaarheid voor de scholen uit Gent en omstreken. De band tussen de Volkssterrenwacht en UGent is niet enkel logistiek, maar ook inhoudelijk. Concreet is de Volkssterrenwacht gevestigd in de lokalen van de UGent (cf. supra). De inhoudelijke band gaat via de onderzoekers van de vakgroep Fysica en Sterrenkunde, die hun wetenschappelijke expertise ter beschikking stellen van de Volkssterrenwacht. Daarnaast vinden de initiatieven rond wetenschapscommunicatie van de

¹⁴ Het planetenpad is een wandelweg door het park bij de Volkssterrenwacht waar de schaalgrootte van het zonnestelsel aanschouwelijk wordt gemaakt met sculpturen van kunstenaar Jef Claerhout.

¹⁵ In de gemeente Ranst is tevens nog een site voor waarnemingen door actieve amateurastronomen van Urania.

vakgroep plaats in de Volkssterrenwacht. Verder beschikt de Volkssterrenwacht over een volautomatisch weerstation op het dak (in samenwerking met het KMI), waarvan de metingen via de website worden ter beschikking gesteld. Daarnaast zijn er ook mechanische toestellen die vooral een educatieve functie hebben.

1.2.6. Volkssterrenwacht Astrolab Iris (Ieper)

De Volkssterrenwacht Astrolab Iris werd in 1993 opgericht in het provinciaal domein “De Palingbeek” in Ieper en bestaat uit twee complementaire gebouwen. Astrolab Iris I is gebouwd op een hoger gelegen heuvel in het natuurgebied en bestaat uit een projectiezaal, een controleruimte waar metingen van waarnemingen worden gemonitord met een aangrenzend computerlokaal en een waarnemingsplatform waarop een 68cm-spiegelkijker¹⁶ is geïnstalleerd. Astrolab Iris II biedt een aantal aanvullende faciliteiten zoals een atelier met optisch labo, 3D-printer en opslag (labo optica), een workshopruimte ingericht met foto's en modellen van planeten (labo mechanica), een vergaderruimte met documentatiecentrum, etc.

De infrastructuur van de Volkssterrenwacht wordt in de meerderheid van de gevallen door eigen vrijwilligers en medewerkers onderhouden en uitgebaat. Zo werden de koepels en waarnemingsplatformen van de beide gebouwen eigenhandig gebouwd en ontwikkeld, worden reflectoren in het eigen atelier geslepen en zijn inrichting en maquettes eveneens van makelij. Aangezien de Volkssterrenwacht over een aantal specifieke meetinstrumenten en over relatief goede condities beschikt met betrekking tot lichtpollutie, kunnen zij betrouwbare wetenschappelijke metingen leveren voor wetenschappelijk onderzoek.

1.3. CONVENANT 2018-2022

De Volkssterrenwachten zijn unieke expertisecentra op het vlak van sterrenkunde en aard- en ruimtevaartwetenschappen. Hun werking sluit nauw aan bij het wetenschapscommunicatie- en STEM-beleid van de Vlaamse overheid (cf. Deel 1.1.4 en Deel 1.1.5). Daarnaast zijn er ook heel wat raakpunten met actuele en maatschappelijk relevante thema's zoals o.a. klimaatverandering en lichtvervuiling.

1.3.1. Strategie en missie van de Vlaamse Volkssterrenwachten

Conform artikel 5 voldoen de Volkssterrenwachten aan volgende basisvoorwaarden inzake strategie en infrastructuur:

1. Een uitgebouwd instrumentarium, met minimaal een professionele en niet-verplaatsbare sterrenkijker in een geëigende (aangepaste en afzonderlijke) ruimte die toelaat (delen van) de sterrenhemel over een langdurige periode te volgen en de waarnemingen te registreren;
2. Het instrumentarium dient toegankelijk te zijn voor het publiek;
3. Een lokaal uitgerust met voldoende audiovisuele middelen dat kan gebruikt worden om educatieve activiteiten in klasverband uit te voeren;
4. Een lokaal uitgerust als documentatiecentrum en/of tentoonstellingsruimte;
5. Een goed uitgebouwde website.

¹⁶ Deze grootste amateurtelescoop van de Benelux en Noord-Frankrijk staat opgesteld onder een verschuifbaar dak zodat kan ingespeeld worden op variërende astrofysische fenomenen.

De missie van de Volkssterrenwachten is het populariseren van sterrenkunde, weerkunde, ruimtevaart en aanverwante wetenschappen en technologie is door het opzetten van een breed activiteitsaanbod gericht naar diverse doelgroepen en door het aanbieden van haar diensten op maat van de vraag of wens van de klant aan iedereen die daarom verzoekt (cf. artikel 6). Zij bouwen daarbij een vrijwilligerswerking uit – ondersteund door administratief en educatief personeel – om zo ook een inhoudelijke expertise te verwerven voor het uitvoeren van hun taak. Tegelijk wensen ze hun vrijwilligers- in het bijzonder de jongeren – zo de kans te geven hun belangstelling voor wetenschap en technologie uit te bouwen en zo deze laatste groep te stimuleren een wetenschappelijke of technologische studie te starten. De vrijwilligerswerking – ondersteund door een zeer beperkt aantal personeelsleden – garandeert enerzijds een flexibele, persoonlijke aanpak en maatwerk voor diverse doelgroepen en anderzijds een relatief zeer lage kost per bereikte persoon. Deze flexibiliteit laat ook toe om vlot in te spelen of zelfs te anticiperen op maatschappelijke veranderingen.

Als belangrijke actor in het wetenschapscommunicatiebeleid wordt eveneens verwacht van de Volkssterrenwachten dat ze hun relevante nieuwe activiteiten – van zodra deze beslist zijn - vermelden op het WIN-netwerk¹⁷ wat inmiddels gemigreerd werd naar de EOS-agenda (cf. artikel 7), alsook dat ze met een inhoudelijk programma deelnemen aan de Dag van de Wetenschap¹⁸ (of andere vergelijkbare initiatieven) georganiseerd door de overheid (cf. artikel 8).

1.3.2. Strategische en operationele doelstellingen en KPI's

De drie beleidsdoelstellingen van het beleidsplan Wetenschapscommunicatie 2015-2020 zijn overgenomen als strategische doelstellingen (SD) in het convenant en worden via volgende acht operationele doelstellingen (OD) gerealiseerd (cf. artikel 9):

- **Beleidsdoelstelling 1: SD1: “Stimuleren van de instroom van jongeren in STEM-studierichtingen en doorstroming naar STEM-functies in de werkomgeving.”**
 - OD 1.1: De Vlaamse Volkssterrenwachten ontwikkelen specifieke activiteiten voor jongeren die bijdragen tot hun zelfontplooiing op het vlak van wetenschap en technologie, meer bepaald in de domeinen sterrenkunde, ruimtevaart en aanverwante wetenschappen en technologieën en zo jongeren stimuleren tot het overwegen van STEM-studierichtingen of -beroepen.
 - OD 1.2: De Vlaamse Volkssterrenwachten dragen bij tot de verdere uitbouw van de STEM-academisch, waar mogelijk en zinvol in onderlinge samenwerking en in samenwerking met andere actoren in het werkveld.
- **Beleidsdoelstelling 2: SD2: “Het versterken van het maatschappelijk draagvlak voor wetenschap en innovatie in het bijzonder voor STEM-disciplines.”**
 - OD 2.1: De Vlaamse Volkssterrenwachten organiseren educatieve en interactieve activiteiten die volwassen deelnemers of een gemengd publiek van volwassenen en

¹⁷ Zie voetnoot 7.

¹⁸ De Dag van de Wetenschap focust op het interactief aanbrengen van wetenschap en technologische innovaties in alle wetenschapsdomeinen en doet dat op een niveau aangepast aan de beoogde doelgroep. De Volkssterrenwachten voorzien workshops, demonstraties, ... specifiek rond sterrenkunde, ruimtevaart en aanverwante wetenschappen en technologieën, aangepast aan het niveau van de beoogde doelgroep waarbij de doelstellingen van het Beleidsplan Wetenschapscommunicatie centraal staan.

jongeren confronteren met sterrenkunde, ruimtevaart en aanverwante wetenschappen en technologieën.

- OD 2.2: De Vlaamse Volkssterrenwachten organiseren happenings rond actuele thema's in sterrenkunde, ruimtevaart en aanverwante wetenschappen en technologieën, waar mogelijk en zinvol in onderlinge samenwerking en in samenwerking met andere actoren in het werkveld.
- OD 2.3: De Vlaamse Volkssterrenwachten werken actief mee met de Dag van de Wetenschap en met andere activiteiten van het Beleidsdomein die voldoende duidelijke raakpunten hebben met sterrenkunde, ruimtevaart en aanverwante wetenschappen en technologieën.
- OD 2.4: De Vlaamse Volkssterrenwachten gebruiken een veelvoud aan kanalen om informatie te verstrekken aan het brede publiek over sterrenkunde, ruimtevaart en aanverwante wetenschappen en technologieën, en over activiteiten zoals happenings die door deze informatie ondersteund worden. ze zijn daarbij in het bijzonder actief op moderne media en spelen met hun informatieverstrekking in op nieuwe trends.

Beleidsdoelstelling 3: SD3: “Het versterken van de (internationale) uitstraling van de kwaliteit van het onderzoek en de onderzoekers in Vlaanderen.”

- OD 3.1: De Vlaamse Volkssterrenwachten organiseren, faciliteren of werken mee aan activiteiten rond sterrenkunde, ruimtevaart en aanverwante wetenschappen en technologieën waarin Vlaamse onderzoekers hun werk voorstellen, waarin Vlaams onderzoek of Vlaamse technologie wordt voorgesteld, of waarin de deelname van Vlaanderen aan diverse internationale onderzoeksprogramma's en organisaties wordt benadrukt, indien mogelijk in onderlinge samenwerking.
- OD 3.2: De Vlaamse Volkssterrenwachten brengen op regelmatige basis de rol van Vlaams onderzoek of Vlaamse technologie onder de aandacht van het publiek.

Vervolgens werden bovenstaande strategische en operationele doelstellingen voor de Volkssterrenwachten vertaald in een aantal specifieke KPI's (cf. artikel 10) zoals voorgesteld in Tabel 1.

Tabel 1. KPI's per Volkssterrenwacht

#	Kritieke Prestatie-Indicatoren (KPI's)	Per Volkssterrenwacht	SD en OD
1	Educatieve/interactieve activiteiten jongeren in schoolverband	Min. 250 uur/jaar	1.1
2	Educatieve/interactieve activiteiten jongeren buiten schoolverband (STEM-academies)	Min. 125 uur/jaar	1.2
3	Educatieve/interactieve activiteiten volwassenen en gemend publiek	Min. 750 uur/jaar	2.1
4	Happenings	Min. één per jaar	2.2
5	Dag van de Wetenschap (of gelijkgesteld initiatief van de overheid)	Jaarlijkse deelname	2.3

6	Cross-mediale informatieverstrekking <ul style="list-style-type: none"> • Gezamenlijke portaalwebsite onderhouden • Eigen website onderhouden • Sociale media gebruiken • Eigen tijdschrift uitgeven en/of elektronische nieuwsbrief uitsturen • Documentatiecentrum openhouden • Eigen vaste en/of tijdelijke tentoonstelling opzetten/onderhouden • Eigen educatief materiaal uitgeven • Audiovisuele producties ontwikkelen 	Minstens 6 van de 8 kanalen inzetten en minstens 25 000 personen bereiken	2.4
7	Voorstellen Vlaams onderzoek	Meewerken aan minstens 3 activiteiten	3.1
8	Permanente aandacht voor Vlaams onderzoek	Doorlopend	3.2

Bron: Convenant Vlaamse Gemeenschap – Vlaamse Volkssterrenwachten 2018-2022

1.4. VORIGE EVALUATIE(S)

1.4.1. Evaluatie van de Volkssterrenwachten 2017

In 2017 werd(en) (de werking van) de Volkssterrenwachten geëvalueerd conform de bepalingen van artikel 17 van het convenant 2013-2017 tussen de Vlaamse Gemeenschap en de Volkssterrenwachten. Deze evaluatie omvatte naast een specifiek luik per Volkssterrenwachten ook een gemeenschappelijk luik over de Volkssterrenwachten heen.

In wat volgt worden de belangrijkste generieke conclusies van deze evaluatie voor de Volkssterrenwachten weergegeven.¹⁹

- De Volkssterrenwachten sluiten qua doelstellingen en visie goed aan bij het beleid van de overheid.
- De Volkssterrenwachten zijn een hecht netwerk van actoren op het vlak van wetenschapscommunicatie dat Vlaanderen geografisch dekt.
- De Volkssterrenwachten hebben een sterk uitgebouwde vrijwilligerswerking en een beperkt personeelskader. Hierdoor hebben zij financieel een zeer efficiënte werking.
- De beperkte beschikbaarheid van educatief personeel dwingt de Volkssterrenwachten tot het maken van keuzes, waardoor bv. kadervorming te weinig systematisch en kwaliteitszorg te intuïtief gebeuren. Ook voor het onderhouden van meer systematische contacten met bv. de onderwijswereld en de ruimtevaartindustrie of om bestaande activiteiten te vernieuwen zijn er te weinig personeelseffectieven.
- Tussen de Volkssterrenwachten onderling bestaat een hecht netwerk zowel formeel als informeel. Desalniettemin is de synergie tussen de Volkssterrenwachten nog niet volledig benut en zijn er verschillende pistes waar samenwerkingen zeker versterkt kunnen worden.
- De Volkssterrenwachten staan duidelijk open voor samenwerking met andere actoren en werken effectief met verschillende (lokale) actoren samen. Zij onderhouden eveneens

¹⁹ De managementsamenvatting van het gemeenschappelijk luik van de evaluatie van de Volkssterrenwachten van 2017 is [hier](#) beschikbaar.

internationale contacten. Zij werken ook veel samen met scholen en leerkrachten, maar vooral op ad-hoc-basis. Het beperkt aantal vaste personeelsleden bij de Volkssterrenwachten is de belangrijkste reden voor het uitblijven van (meer) structurele samenwerking.

- De ondersteuning vanuit het Departement EWI is een essentiële factor voor de Volkssterrenwachten. Zij vullen deze subsidie aan met andere inkomsten, waaronder lid- en inkomgelden en subsidies van andere overheden. Uit de financiële analyse blijkt een return on investment van meer dan 50%.
- Uit de analyse van de KPI's blijkt dat alle Volkssterrenwachten hun KPI's bereiken en zelfs veel hoger scoren. Aangezien deze prestatie-indicatoren de meetbare operationalisering van de strategische doelstellingen vormen, kan bij uitbreiding gesteld worden dat ook de strategische doelstellingen werden gerealiseerd.
- De Volkssterrenwachten hebben een goede reputatie als leverancier van betrouwbare informatie en van activiteiten m.b.t. sterrenkunde, ruimtevaart en aanverwante wetenschappen en technieken. Voor de doelgroep "jongeren" sluit dit goed aan bij de STEM-doelstellingen.

Op basis van bovenstaande bevindingen werden een aantal aanbevelingen geformuleerd voor zowel de Volkssterrenwachten als de Vlaamse overheid. De aanbevelingen voor de Volkssterrenwachten kunnen als volgt worden samengevat:

- De Volkssterrenwachten moeten inspelen op nieuwe, innovatieve activiteiten en actuele thema's: het linken van hun aanbod met bv. de Marsmissies, ruimtevaartontwikkelingen, sterrenkundige doorbraken, etc. is belangrijk om de interesse van potentieel geïnteresseerden voortdurend te stimuleren. Ze kunnen eveneens inspelen op milieugerichte thema's (zoals bv. klimaatopwarming, lichthinder, etc.) waarvoor expertise op het vlak van sterrenkunde en weerkunde relevant is.
- De Volkssterrenwachten moeten gebruik maken van digitale en sociale media en nieuwe technologieën: blijvend investeren in hardware en software die leiden tot een meerwaarde van de activiteiten.
- De Volkssterrenwachten kunnen uitgroeien tot STEM-centra voor sterrenkunde, ruimtevaart, weerkunde en aanverwante wetenschappen en technieken. Hierbij dient het aanbod nog meer afgestemd te worden aan de noden van STEM.
- Voorbouwen op succesvolle activiteiten: meer systematische lange termijnopvolging van activiteiten om beter te kunnen voortbouwen op succesvolle initiatieven en zo de impact van toekomstige acties optimaliseren.
- De onderlinge synergie nog verder ontwikkelen: een gezamenlijk communicatiebeleid voeren, samen structurele partnerschappen ontwikkelen, vooral t.a.v. het onderwijs en de ruimtevaartindustrie.

De belangrijkste aanbevelingen voor de Vlaamse overheid waren:

- Het ontdebellen van de activiteiten in KPI "educatieve en interactieve activiteiten" voor jongeren en voor volwassenen is relevant met het oog op de STEM-doelstellingen.

- Een verderzetting van de structurele financiering is nodig om de huidige basiswerking te bestendigen en continuïteit van personeel en activiteiten te verzekeren.
- Om samenwerkingsverbanden met andere actoren in onderlinge samenwerking meer structureel te maken, zullen bijkomende subsidies nodig zijn.
- De Vlaamse overheid zou de Volkssterrenwachten bij het brede publiek naar voren kunnen schuiven als betrouwbare bron van informatie over sterrenkundige en ruimtevaart gerelateerde thema's.

Rekening houdend met de conclusies van deze evaluatie werd het convenant 2018-2022 opgesteld. Om de Volkssterrenwachten toe te laten de belangrijkste aanbevelingen uit de evaluatie te realiseren werd een subsidieverhoging van 50 000 euro per Volkssterrenwacht toegekend, wat het totale subsidiebedrag voor de Volkssterrenwachten op 974 442 euro bracht (cf. artikel 14 van het convenant 2018-2022). De uitgebreide ex-ante zelfevaluaties die door elke Volkssterrenwacht werden opgesteld als onderdeel van de evaluatie, werden samengevat in een coherent beleidsplan voor de komende periode 2018-2022, waarbij eveneens maximaal werd rekening gehouden met de conclusies en aanbevelingen van de evaluatie.

1.4.2. Systeemevaluatie wetenschapscommunicatie-actoren 2017-2018

De evaluatie van 2017 omvatte naast een gemeenschappelijk luik en specifieke luiken per Volkssterrenwacht, ook een systeemuik waarin de verschillende wetenschapscommunicatie-actoren van de Vlaamse overheid in kaart werden gebracht. Deze systeemevaluatie van (het) wetenschapscommunicatie(beleid) werd in 2018 verder aangevuld met de bevindingen uit de evaluaties van de Vlaamse (wetenschappelijke) olympiades en van Flanders Technology International (F.T.I. vzw). Hoewel de conclusies en aanbevelingen van deze systeemevaluatie zich richtten op het hele wetenschapscommunicatiesysteem – en dus niet specifiek op de Volkssterrenwachten – zijn deze wel relevant (geweest) voor de verdere beleidsontwikkeling op het vlak van wetenschapscommunicatie – en dus ook indirect voor de Volkssterrenwachten.

De belangrijkste conclusies en aanbevelingen voor zowel de wetenschapscommunicatie-actoren als de Vlaamse overheid van deze systeemevaluatie kunnen als volgt worden samengevat:

- De wetenschapscommunicatie-actoren onderschrijven de meerwaarde van (meer) samenwerking en zijn bereid om de doelen, middelen en activiteiten meer op elkaar af te stemmen. Vanuit de Vlaamse overheid dient ervoor gezorgd te worden dat het beleidskader deze (structurele) samenwerking niet belemmert maar wel stimuleert, bv. door individuele doelen op deze samenwerking te richten en dit ook te koppelen aan (kwalitatieve) KPI's en de subsidies.
- De externe evaluator suggereerde dat (de Vlaamse overheid nagaat of) het aanstellen van een onafhankelijke partner die zich focust op het bevorderen van de samenwerking tussen de actoren – zonder in concurrentie te gaan met deze actoren - een meerwaarde kan betekenen voor het systeem van wetenschapscommunicatie.
- De wetenschapscommunicatie-actoren dienen in een dialoog – waarin ook de Vlaamse overheid betrokken moet worden – gemeenschappelijke (systeem)doeleinden te bepalen en dit rekening houdend met de uiteenlopende eigenschappen van deze actoren. Hierbij kan gebruikt gemaakt worden van een platform waarop actoren overleg kunnen houden over aspecten op strategisch en op operationeel niveau.

- De wetenschapscommunicatie-actoren kunnen gezamenlijk meer inzetten op STEM, maar het is raadzaam om de wildgroei aan STEM-initiatieven te kaderen. Hiertoe dienen meer afspraken gemaakt te worden over onder andere wat onder STEM wordt begrepen, wanneer een initiatief de term STEM mag gebruiken, wat de minimale STEM-kennis en -vaardigheden moeten zijn en hoe deze getoetst kunnen worden en moet werk gemaakt worden van een onafhankelijke vorm van kwaliteitscontrole op STEM-initiatieven.
- De arbeidsmarktactoren dienen ook betrokken te worden in het wetenschapscommunicatiesysteem en dit zowel op inhoudelijk als financieel vlak. Hierbij kan ingespeeld worden op uitdagingen waar arbeidsmarktactoren mee kampen zoals de instroom van voldoende talent, de sensibilisering bij het grote publiek rond het potentieel van nieuwe technologieën en hun mogelijke bijdrage tot meer duurzame ontwikkeling, etc.
- In de context van de huidige maatschappelijke ontwikkelingen en uitdagingen is het belangrijk dat het nieuwe beleidskader de evoluties in (het) wetenschapscommunicatie(beleid) zoals een sterkere focus op wetenschappelijke en digitale geletterdheid in de brede samenleving bevorderen en meer aandacht voor multidisciplinaire wetenschappen en het toenemend belang van sociale en humane wetenschappen, mee in rekening neemt en de strategie daarop laat aansluiten. Dit impliceert bv. dat er binnen wetenschapscommunicatie ook inspanningen geleverd moeten worden ten aanzien van doelgroepen die niet direct zouden kiezen voor een STEM/wetenschappelijke richting en dat er voldoende aandacht moet blijven voor andere wetenschappelijke disciplines dan loutere STEM-disciplines.
- In het draagvlak voor wetenschap en techniek moet geïnvesteerd worden door het publiek in de breedte te betrekken bij de dialoog over de impact van wetenschap en techniek op de samenleving, alsook de mogelijke zorgen over deze impact moeten bespreekbaar gemaakt en geredieerd worden. Een gezamenlijk optreden van de wetenschapscommunicatie-actoren moet zowel hun positie ten opzicht van het brede publiek als de beleidsdomeinen waar de verschillende onderzoeksagenda's bepaald worden, verduidelijken en versterken.
- Het is belangrijk om meer onderzoek in het domein van wetenschapscommunicatie in Vlaanderen te stimuleren. Op die manier kunnen betere inzichten verkregen worden in de effectiviteit en impact van bepaalde (beleids)acties en de rol van de wetenschapscommunicatie-actoren. In dit opzicht is het ook belangrijk om verbonden te zijn en te blijven met buitenlandse en internationale wetenschapscommunicatienetwerken en de evolutie van wetenschapscommunicatie als academisch vakgebied om hier maximaal uit te kunnen leren.

2. Aanleiding voor de evaluatie van de Volkssterrenwachten

In het convenant tussen de Vlaamse Gemeenschap en de Vlaamse Volkssterrenwachten 2018-2022 werd in artikel 20 vastgelegd om de algemene werking van de Volkssterrenwachten voor het einde van het convenant te evalueren aan de hand van de strategische (SD) en operationele (OD) doelstellingen en de KPI's die in het convenant vooropgesteld zijn (en eventueel aangevuld met andere vooropgestelde doelstellingen waarover jaarlijks gerapporteerd is) en dit rekening houdend met het ruimer beleidskader.

Verder stelt artikel 20, §2, dat de evaluatie in het bijzonder rekening moet houden met:

1. Het strategisch plan van de Volkssterrenwachten;
2. Het behalen van de SD's, OD's en de KPI's;
3. De jaarverslagen die de Volkssterrenwachten tijdens de duur van het convenant hebben bezorgd;
4. Het zelfevaluatierapport dat de Volkssterrenwachten hebben opgesteld.

De evaluatie zal door het Departement EWI georganiseerd worden in de eerste helft van 2022 en moet afgerond zijn op 30 juni 2022 (cf. artikel 20, §5). De nadere bepalingen over de inhoud van de geplande evaluatie en de reikwijdte ervan dienen in het voorlaatste jaar van het convenant te worden opgesteld door het departement en toegelicht aan de Volkssterrenwachten (cf. artikel 20, §3). Deze timing garandeert enerzijds dat er voldoende informatie en resultaten beschikbaar zullen zijn om de evaluatie ten gronde uit te voeren en anderzijds dat er vervolgens voldoende tijd zal zijn om de conclusies en aanbevelingen uit de evaluatie aan te wenden tijdens de onderhandelingen over een nieuw convenant tussen de Vlaamse Gemeenschap en de Vlaamse Volkssterrenwachten. Verder dienen de Volkssterrenwachten als onderdeel van de evaluatie eveneens een zelfevaluatie²⁰ op te stellen die bestaat uit zowel een ex-post- als een ex-antegedeelte en dit op basis van een leidraad die het departement hiervoor zal aanreiken (cf. artikel 20, §7).

Het departement zal voor de evaluatie de gepaste evaluatieorganen aanstellen die over de expertise beschikken om de activiteiten, de resultaten en het potentieel van de Volkssterrenwachten vakkundig te beoordelen (cf. artikel 20, §6). De kosten voor de evaluatie zullen door het departement gedragen worden (cf. artikel 20, §4).

²⁰ Concreet stelt artikel 20, §7 dat “de zelfevaluatie uit zowel een ex-post- als een ex-antegedeelte bestaat en wordt door de Volkssterrenwachten opgesteld op basis van een sjabloon/vragenlijst die het departement aanreikt. Het ex-antegedeelte van de zelfevaluatie behelst het opstellen van een ontwerp van strategisch plan voor de periode die volgt op de looptijd van het convenant. Het ontwerp van strategisch plan zal mee beoordeeld worden in het kader van de evaluatie van de Volkssterrenwachten. De volledige zelfevaluatie wordt beschouwd als een werkdocument dat input levert voor de evaluatie. Na de evaluatie kan de zelfevaluatie, voornamelijk het ex-antegedeelte, verder evolueren tot een definitief strategisch plan.”

3. Doelstellingen van de evaluatie en beoogde resultaten

3.1. UITGANGSPUNTEN VOOR EVALUATIES VANAF 2020

In de beleidsnota Economie, Wetenschapsbeleid en Innovatie 2019-2024 wordt in het kader van de doelstelling “een beleid gedreven door feiten en cijfers” het engagement aangegaan om de evaluatie-agenda van het Departement EWI nauwgezet uit te voeren. Hierbij wordt gespecificeerd dat de proportionaliteit van de evaluatie-aanpak in functie van de omvang van de betrokken organisaties en budgetten bekeken zal worden met het oog op de efficiënte besteding van tijd en middelen.

Dit engagement werd door de evaluatiecel van het Departement EWI geconcretiseerd in de eigen beleidsplanning voor de periode 2020-2024 en in een visienota inzake de rationalisatie van de evaluaties.²¹ In deze documenten werden ook een aantal uitgangspunten uitgetekend voor de vanaf 2020 uit te voeren evaluaties. Deze uitgangspunten²² zijn:

1. Alle evaluatiebepalingen uit de regelgeving moeten aan bod komen.
2. Er wordt gestreefd naar evolutie in de evaluatie.
3. De geplande evaluatie beoogt een goed evenwicht tussen het ex-post- en het ex-antegedeelte ervan.
4. Een systeembenadering zal ingebracht worden waar mogelijk/nuttig. In eerste instantie wordt uitgegaan van het Wetenschap, Technologie en Innovatie (WTI)-systeem en de doelstellingenkaders waarin dit is ingebed.

3.2. DOELSTELLINGEN VAN DE EVALUATIE (ZOALS VASTGELEGD IN DE REGELGEVING)

Zoals aangegeven in Deel 2 dient de algemene werking van de Volkssterrenwachten geëvalueerd te worden aan de hand van de strategische (SD) en operationele (OD) doelstellingen en de KPI's die in het convenant vooropgesteld zijn (en eventueel aangevuld met andere vooropgestelde doelstellingen waarover jaarlijks gerapporteerd is) en dit rekening houdend met het ruimer beleidskader (cf. artikel 20, §4). Daarnaast zal de zelfevaluatie (cf. artikel 20, §7, ex-post- en ex-antegedeelte) die de Volkssterrenwachten moeten opstellen en in het bijzonder het ontwerp van strategisch plan (d.i. ex-ante-gedeelte) mee beoordeeld worden in het kader van de evaluatie van de Volkssterrenwachten.

3.3. BEOOGDE RESULTATEN VAN DE EVALUATIE

De evaluatie van de Volkssterrenwachten zal zich zowel op het verleden als op de toekomst richten, waarbij een goed evenwicht tussen beide onderdelen nagestreefd wordt. Hieronder worden de hoofdlijnen voor beide onderdelen van deze evaluatie weergegeven. De concrete invulling van deze hoofdlijnen wordt in Deel 4 vertaald in evaluatieluiken die de geplande evaluatie in meer detail toelichten.

²¹ Deze documenten zijn intern gevalideerd maar dienen nog besproken te worden met de bevoegde minister.

²² De eerste twee uitgangspunten waren voordien ook al geldig, maar worden hier ter herinnering hernomen.

Als resultaten van de evaluatie worden minstens verwacht:

1. Ex-post-analyse en -beoordeling over de periode (minstens) vanaf de start van het huidige convenant (2018) en vroeger indien relevant²³ in termen van:
 - a) De wijze waarop de Volkssterrenwachten hun missie, (strategische en operationele) doelstellingen en opdrachten hebben vervuld en dit zowel in functie van het convenant als in functie van het (Vlaams/ruimer) beleidskader;
 - b) De prestaties en resultaten van de Volkssterrenwachten en minstens wat de behaalde resultaten op de KPI's betreft;
 - c) Het gevoerde beleid en governance binnen de organisatie;
 - d) Een financiële analyse van de aanwending van de subsidie en de mate waarin (externe) financiering wordt aangetrokken.
 - e) De indirecte wetenschappelijke, maatschappelijke, economische en beleidsmatige impact (indien relevant) rekening houdend met de verwezenlijkingen van de Volkssterrenwachten;
 - f) De bijdrage van de Volkssterrenwachten aan het WTI-, wetenschapscommunicatie-, en STEM-beleidsplan) in het bijzonder;
 - g) De evolutie die de Volkssterrenwachten hebben doorgemaakt sinds de vorige evaluatie (2017) en de systeemevaluaties (2017 en 2018) en in het bijzonder de wijze waarop rekening werd gehouden met de conclusies en aanbevelingen van deze evaluaties;
 - h) SWOT-analyse;
 - i) De onderlinge samenwerking en de samenwerking met andere partijen en in het bijzonder de wetenschapscommunicatie- en STEM-actoren en dit zowel binnen als buiten de Vlaamse overheid;
 - j) Systeemblik ten aanzien van (de actoren) wetenschapscommunicatie en STEM binnen de Vlaamse overheid: inpassing en bijdrage tot de beleidskaders op verschillende beleidsniveaus (Vlaams WTI-, wetenschapscommunicatie- en STEM-beleid, citizen science, onderzoeksinfrastructuur, etc., Vlaams beleid (huidig, maar ook de kaders Visie 2050 en Vizier 2030), EU-beleid, ruimer, indien relevant).
2. Ex-ante-analyse en -beoordeling van:
 - a) Het ontwerp van strategische plan 2023-2027 van de Volkssterrenwachten;
 - b) Ex-antesysteemblik ten aanzien van (de actoren) wetenschapscommunicatie en STEM binnen de Vlaamse overheid: inpassing en bijdrage tot de beleidskaders op verschillende beleidsniveaus (Vlaams WTI-, wetenschapscommunicatie- en STEM-beleid, citizen science, onderzoeksinfrastructuur, etc., Vlaams beleid (huidig, maar ook de kaders Visie 2050 en Vizier 2030), EU-beleid, ruimer, indien relevant).

²³ De resultaten voor het jaar 2017 werden niet volledig meegenomen in de evaluatie van 2017 aangezien deze evaluatie werd uitgevoerd in de eerste helft van dat jaar.

3. Conclusies en aanbevelingen.

De evaluatie 2022 van de Volkssterrenwachten moet leiden tot een eindrapport waarin conclusies en aanbevelingen voor een optimale werking en inschakeling in het ruime beleidskader (hoofdzakelijk in Vlaanderen) voor de toekomst zijn opgenomen, rekening houdend met de uitdagingen en bedreigingen waarmee de Volkssterrenwachten in de toekomst geconfronteerd zullen worden. De resultaten van deze evaluatie zullen mee de basis vormen voor de beslissing van de Vlaamse overheid over een nieuw convenant tussen de Vlaamse Gemeenschap en de Vlaamse Volkssterrenwachten.

4. Evaluatieluiken

Rekening houdend met de hoger vermelde doelstellingen en beoogde resultaten van de evaluatie (zie Deel 3) dient de evaluatie minstens te bestaan uit onderstaande evaluatieluiken. De gekozen evaluatieonderwerpen (per luik) zijn niet altijd even strikt van elkaar te scheiden. Overlappingsen tussen de luiken zijn dan ook niet uitgesloten.

De evaluatie wordt dan ook opgezet vanuit verschillende dimensies, met name:

- Ex post en ex ante.
- Intern (vanuit het oogpunt van de Volkssterrenwachten) en extern (vanuit het oogpunt van de doelgroepen en de belanghebbenden).
- Op zich en vanuit het systeemperspectief. Dit laatste betekent onder meer rekening houdend met andere actoren/instrumenten die betrokken zijn bij (de actoren) wetenschapscommunicatie en STEM en dit op verschillende beleidsniveaus en hun overeenstemmende doelstellingskaders.
- Generiek en specifiek. Dit betekent dat er zowel aandacht moet zijn voor de gezamenlijke karakteristieken (d.i. de “grote gemene deler”) van de Volkssterrenwachten als voor de eigenheid van elke Volkssterrenwacht afzonderlijk.
- Regionaal en internationaal.

Behalve de ex-post- en ex-antedimensies die expliciet worden weergegeven in afzonderlijke onderdelen van de evaluatie, lopen de genoemde dimensies doorheen alle onderscheiden evaluatieluiken en worden ze enkel geëxpliciteerd waar nuttig en relevant.

4.1. EX-POSTEVALUATIE

Het ex-postluik van deze evaluatie heeft strikt genomen betrekking op de looptijd van het huidige convenant tussen de Vlaamse Gemeenschap en de Vlaamse Volkssterrenwachten (2018-2022). Waar mogelijk/relevant dienen echter ook de resultaten voor het jaar 2017 meegenomen te worden in de analyses, aangezien deze resultaten - niet volledig werden meegenomen in de vorige evaluatie die werd uitgevoerd in de eerste helft van dat jaar.

4.1.1. Beleidsplanning en -realisatie, werking, aansturing en governance

In dit luik wordt verwacht dat nagegaan wordt in welke mate en op welke wijze de Volkssterrenwachten hun missie, strategische en operationele doelstellingen en opdrachten die neergelegd zijn in het convenant, hebben gerealiseerd (of verwachten om te realiseren) over de periode 2018-2022. De verwachte analyse en beoordeling dient te gebeuren rekening houdend met het ruime beleidskader en de evoluerende beleidscontext. In het bijzonder het beleidsplan Wetenschapscommunicatie (2015-2020) en het STEM-actieplan (2012-2020) en de STEM-agenda 2030 (2021-2030).

De verwachte analyse en beoordeling omvat zowel een inhoudelijke analyse (o.a. uitvoering van het strategisch plan 2018-2022, geleverde prestaties (o.a. de KPI's), realisatie van de strategische en operationele doelstelling, etc.) als een financiële analyse (o.a. aanwending en verantwoording subsidie, opbouw reserves, etc.), als een beoordeling van de planning en verantwoording door de Volkssterrenwachten (o.a. (jaarlijkse) rapportering, opzetten gezamenlijke activiteiten en samenwerking, communicatie via het WIN-netwerk, etc.) en dit rekening houdend met de

beleidsdoelstellingen en -context en met het beleidsveld (d.i. afstemming en synergie met) andere actoren). Bemerkt dat de verwachte analyse en beoordeling op een hoog aggregatieniveau dient te gebeuren; zo is het niet de bedoeling om een diepgaande financiële analyse (audit) uit te voeren, maar om in kaart te brengen welke de inkomsten en uitgaven van de Volkssterrenwachten waren in de periode 2017/2018-2022 en/of er externe middelen konden worden aangetrokken en hoe de beschikbare middelen – en in het bijzonder de subsidie – werden aangewend. Bijzondere aandacht dient hierbij besteed te worden aan de subsidieverhoging die bij de inwerkingtreding van het huidige convenant aan de Volkssterrenwachten werden toegewezen

In dit luik wordt verder ook verwacht dat de onderlinge samenwerking en de samenwerking en synergie met andere partijen van zowel binnen als buiten de Vlaamse overheid wordt nagegaan (o.a. met het oog op het maximaliseren van de impact en de samenwerking met/afstemming op (de activiteiten van) de andere wetenschapscommunicatie-actoren). De generieke aspecten van samenwerking (d.i. ruimer dan binnen het veld van actoren) dienen aan bod te komen in de systeemblik.

4.1.2. Resultaten en impact

In dit luik wordt een analyse en beoordeling verwacht van de prestaties/resultaten en de impact die de Volkssterrenwachten hebben gerealiseerd (of nog zullen realiseren) in de periode 2017/2018-2022 (en vroeger waar mogelijk/relevant). De analyse en beoordeling dient in te gaan op de resultaten die de Volkssterrenwachten hebben behaald, met name hoe en in welke mate de strategische en operationele doelstellingen en de KPI's die werden opgenomen in het convenant tot dusver gerealiseerd en uitgevoerd zijn. Deze KPI's zijn op zich echter onvoldoende om een kwalitatief beeld te krijgen van de verwezenlijkingen en de impact van de Volkssterrenwachten. Hiervoor dienen ook andere gegevens onderzocht te worden, zoals bv. de mate waarin de doelgroepen bereikt werden, welke opportuniteiten gecreëerd werden, de mate van tevredenheid van de betrokken organisaties en stakeholders, etc.

Specifiek is het de bedoeling dat de resultaten en impact van de Volkssterrenwachten worden geanalyseerd en beoordeeld op zowel wetenschappelijk, technologisch, maatschappelijk, economisch, beleidsmatig en internationaal vlak (indien relevant) over de periode 2017/2018-2022 (en vroeger waar mogelijk/relevant). Dit betreft zowel rechtstreekse (en onmiddellijke) impact zoals de effecten bij de doelgroepen na deelname aan een activiteit, als de meer onrechtstreekse impact (en op langere termijn) zoals de bijdragen van de Volkssterrenwachten aan de realisatie van de beleidsdoelstellingen (o.a. WTI, wetenschapscommunicatie, STEM, citizen science, onderzoeksinfrastructuur, etc.), maar ook de effecten op langere termijn bij de doelgroepen. Daarnaast wordt onder impact ook de impact begrepen die de Volkssterrenwachten zelf hebben, bv. het feit of ze effectief als expertisecentrum op het vlak van sterrenkunde en aanverwante wetenschappen worden gezien door het grote publiek en welke bekendheid ze genieten.

4.1.3. Evolutie van de Volkssterrenwachten sinds de evaluatie van 2017

In dit luik is het de bedoeling om na te gaan hoe de Volkssterrenwachten zijn geëvolueerd sinds de vorige evaluatie van 2017. Dit houdt o.m. in dat wordt onderzocht in welke mate de Volkssterrenwachten na de evaluatie hebben rekening gehouden met de conclusies en aanbevelingen die toen werden geformuleerd, alsook de mate waarin de Vlaamse overheid dat heeft gedaan. In het bijzonder moet worden nagegaan hoe de financiële situatie en het personeelsbestand van de Volkssterrenwachten is geëvolueerd, hoe de SWOT(s) is (zijn) geëvolueerd, etc., alsook de evolutie van de rol en positie van de Volkssterrenwachten in het

systeem (o.a. WTI, wetenschapscommunicatie, STEM, Vlaams beleid, ruimer, etc.), evenals de samenwerking onderling en met andere relevante stakeholders.

4.2. EX-ANTE-EVALUATIE

Het is de bedoeling dat het toekomstluik van de evaluatie van de Volkssterrenwachten een even belangrijk deel van de evaluatie vormt als het ex-postluik en dit met het oog op het genereren van een maximaal leereffect voor alle betrokken partijen. De Volkssterrenwachten dienen hierbij zowel specifiek als meer generiek (d.i. de “grote gemene deler” van de Volkssterrenwachten en als structurele partners in het beleidsplan Wetenschapscommunicatie) te worden bekeken.

In dit luik van de evaluatie wordt verwacht dat de toekomstplannen van de Volkssterrenwachten uit het ontwerp van beleidsplan (cf. ex-antegedeelte zelfevaluatie, artikel 20, §7, zie Deel 5.2.2) worden geanalyseerd. Wat de systeemblik betreft, dient te worden nagegaan of het plan duidelijk maakt in welke mate de Volkssterrenwachten plannen om zich in te schakelen in zowel het Vlaamse (WTI-)beleid in het algemeen en meer specifiek (bv. wetenschapscommunicatie, citizen science, etc.) en in de doelstellingen van het (ontwerp van) beleidsplan Wetenschapscommunicatie (2021-2030) in het bijzonder, als in de doelstellingen(kaders) van de andere beleidsdomeinen van de Vlaamse overheid en in het bijzonder van Onderwijs (o.a. STEM-agenda 2030). Er dient eveneens in kaart te worden gebracht hoe en in welke mate het ontwerp van beleidsplan past in en kan bijdragen tot de bredere doelstellingen en doelstellingenkaders die van toepassing zijn in de verschillende Vlaamse beleidssystemen (o.a. Vizier 2030 en Visie 2050) en ruimer (o.a. EU-niveau indien relevant).

4.3. CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

Het geheel van de evaluatie moet leiden tot een eindrapport dat minstens een beschrijving van de beleidscontext omvat, een toelichting geeft over de evaluatiecontext en -aanpak, een overzicht omvat van de ingezette methodes en middelen, van de uitgevoerde analyses en de eraan verbonden beoordelingen en tot slot een aantal conclusies en aanbevelingen formuleert. Het eindrapport dient te beantwoorden aan de doelstellingen van de evaluatie en de beoogde resultaten op te leveren, moet tegemoetkomen aan alle evaluatieluien en dient zowel een specifiek luik per Volkssterrenwacht als een gemeenschappelijk luik te omvatten.

5. Onderdelen en aanpak van de evaluatie

5.1. METHODOLOGIEËN

De methodologieën die bij de uitvoering van de evaluatie minstens aan bod moeten komen, zijn:

1. Deskstudie.
2. Interviews.
3. Toekomstgerichte methodologieën ter ondersteuning van het ex-anteluid van de evaluatie.
4. Systeembenadering van de omgeving en t.o.v. de beleidskaders waarin de Volkssterrenwachten zich bevinden.

De werkzaamheden in het kader van deze evaluatie moeten leiden tot een globaal eindrapport waarvan de inhoud in grote lijnen wordt omschreven in Deel 4.3.

5.2. ONDERSTEUNENDE BRONNEN EN WERKZAAMHEDEN VOOR DE EVALUATIE

5.2.1. Bronnen

De evaluatie kan steunen op verschillende bronnen, waaronder het convenant 2018-2022, de regelgeving, de beleidsnota's en beleidsbrieven, de zelfevaluatie(s) die de Volkssterrenwachten zal (zullen) opstellen (zie Deel 5.2.2), etc.

5.2.2. Zelfevaluatie van de Volkssterrenwachten

Aan de Volkssterrenwachten werd gevraagd om een zelfevaluatie op te stellen, bestaande uit een ex-post- en een ex-antegedeelte en uitgewerkt op een hoog aggregatieniveau. Om het opstellen van de verwachte zelfevaluatie te vergemakkelijken, heeft de evaluatiecel van het Departement EWI een leidraad/richtlijn (onderverdeeld in een aantal thema's en onderbouwd met aantal vragen) opgesteld die is opgenomen als Bijlage 1 bij dit plan van aanpak. Verwacht wordt dat de Volkssterrenwachten voor de zelfevaluatie een coherente terugblik proberen op te stellen (en dit zowel afzonderlijk per Volkssterrenwacht als gemeenschappelijk), hieruit een eigen SWOT afleiden (per Volkssterrenwacht en een gemeenschappelijke SWOT) en dit alles aanwenden om een (afzonderlijke en gemeenschappelijke) vooruitblik uit te werken en de leidraad/richtlijn hierbij als hulpmiddel gebruiken.

Er werd met de vertegenwoordigers van de Volkssterrenwacht afgesproken dat de afzonderlijk ex-postzelfevaluaties per Volkssterrenwacht opgeleverd zullen worden tegen eind januari 2022, terwijl de (gezamenlijke) ex-antezelfevaluatie opgeleverd zal worden tegen eind februari 2022.

5.2.3. Synergie met de evaluatie van RVO-Society

Parallel aan de evaluatie van de Volkssterrenwachten wordt een andere structurele partner wetenschapscommunicatie geëvalueerd: RVO-Society. Omwille van de overeenkomsten tussen de deze evaluaties op het vlak van de betrokken actoren, de te interviewen stakeholders, de gezamenlijke beleidskaders en -context, etc. enerzijds en het systeemperspectief anderzijds, is het de bedoeling om deze evaluaties in één overheidsopdracht te bundelen om de evaluatiemiddelen zo efficiënt mogelijk in te zetten, de synergiën tussen beide evaluaties zo goed mogelijk te benutten en een zo volledig mogelijk beeld te geven van het gevoerde beleid over de verschillende actoren heen. Het blijft echter wel de bedoeling dat de Volkssterrenwachten en RVO-Society elk in hun eigenheid worden geëvalueerd en dat er hiervoor aparte rapporteringen zullen worden opgesteld.

5.3. EVALUATOR

Voor de uitvoering van deze evaluatie zal een **externe consultant** worden ingezet die aangesteld zal worden via de aanbesteding van een overheidsopdracht. Van de consultant wordt verwacht dat hij bij de uitvoering van zijn opdracht de onderscheiden evaluatieluiken vertaalt in een set van samenhangende en relevante evaluatievragen en in zijn werkplan voor uitvoering methodologieën aanwendt die tegemoetkomen aan de doelstellingen van de evaluatie en leiden tot de beoogde resultaten. Verder zal de consultant bij de uitvoering van de evaluatieopdracht een beroep moeten doen op verschillende vormen van expertise en diverse stakeholders moeten raadplegen om de opdracht tot een goed einde te kunnen brengen. De consultant moet alle onderdelen van de evaluatie op zich nemen (zie Deel 5.1) en minstens de bronnen aanwenden die ter beschikking staan van deze evaluatie (zie Deel 5.2).

5.4. BEGELEIDING VAN DE EVALUATIE/EVALUATIEPROCES

Voor de dagelijkse opvolging van de evaluatiewerkzaamheden van deze evaluatie-opdracht is een **operationele werkgroep** ingesteld. Deze bestaat uit de dossierbehandelaar voor de evaluatie en zijn/haar back-up die behoren tot de evaluatiecel van de afdeling Strategie en Coördinatie en de dossierbehandelaar(s) bij de afdeling Onderzoek van het Departement EWI. Het (enige) aanspreekpunt (SPOC) voor alle betrokkenen bij de evaluatie is de eerder vermelde dossierbehandelaar voor de evaluatie.

De **evaluatiestuurgroep** is het orgaan dat bevoegd is voor het toezicht op en de begeleiding van het evaluatieproces. De werking ervan is neergelegd in een huishoudelijk reglement. De stuurgroep waakt over het correcte verloop van het evaluatieproces en kan dit zo nodig bijsturen. De rapportering vindt plaats aan de leden van de stuurgroep, die de kwaliteit van het geleverde werk bewaakt. Verder ziet de stuurgroep erop toe dat de evaluatie-opdracht van de externe consultant wordt uitgevoerd in overeenstemming met de bepalingen van het opdrachtbestek en dat de werkzaamheden van de externe consultant resulteren in een eindrapport met concrete aanbevelingen die inpasbaar zijn in de regelgeving. De stuurgroep is ook het orgaan dat interviewlijsten, tussentijdse resultaten, rapporten en andere stukken, voorstellen en/of deliverables valideert. De stuurgroep die deze evaluatie begeleidt, is samengesteld uit vertegenwoordigers van het departement (afdeling Strategie en Coördinatie en afdeling Onderzoek) en een vertegenwoordiger van de minister in de hoedanigheid van waarnemer. De externe consultant wordt uitgenodigd deel te nemen aan de stuurgroep, maar maakt er geen deel van uit.

5.5. PLANNING

De evaluatie dient uiterlijk tegen **30 juni 2022** te zijn voltooid. De voorgestelde timing garandeert enerzijds dat er voldoende informatie en resultaten beschikbaar zijn om de evaluatie ten gronde uit te voeren en anderzijds dat de resultaten ervan meegenomen kunnen worden bij de onderhandelingen voor een nieuw convenant tussen de Vlaamse Gemeenschap en de Vlaamse Volkssterrenwachten.

De indicatieve planning voor de uitvoering van deze evaluatie is als volgt:

1. Bespreking krijtlijnen plan van aanpak (PVA) met de vertegenwoordigers van de Volkssterrenwachten: 27 september 2021.
2. Overmaken leidraad/richtlijn voor de zelfevaluatie aan de vertegenwoordigers van de Volkssterrenwachten: 4 oktober 2021.
3. Bespreking ontwerp van PVA binnen de evaluatiecel van het Departement EWI: 28 oktober 2021.
4. Bespreking ontwerp van PVA met de vertegenwoordigers van de Volkssterrenwachten: 10 november 2021.
5. Aanvullen ontwerp van PVA op basis van de toelichting ervan aan de vertegenwoordigers van de Volkssterrenwachten en interne validatie: midden november 2021.
6. Overmaken intern gevalideerd PVA aan (het kabinet van) de minister: tweede helft november 2021.
7. Opstart aanbesteding evaluatie-opdracht met het oog op het aanstellen van een externe consultant: tweede helft november 2021.
8. Start opdracht consultant: eind december 2021/begin januari 2022.
9. Opstellen (en overmaken) van het ex-postgedeelte van de zelfevaluatie door de Volkssterrenwachten: eind januari 2022.
10. Opstellen (en overmaken) van het ex-antegedeelte van de zelfevaluatie door de Volkssterrenwachten: eind februari 2022.
11. Ontwerp van eindrapport: eind april 2022.
12. Validatie ontwerp van eindrapport door de stuurgroep en nazicht door de vertegenwoordigers van de Volkssterrenwachten (1 week) met het oog op de verbetering van materiële fouten: begin juni 2022.
13. Afronden eindrapportering: eind juni 2022.
14. Nazorggesprekken²⁴: oktober 2022.

²⁴ Deze gesprekken vinden plaats tussen de evaluatiecel en enerzijds het evaluatievoorwerp en anderzijds de inhoudelijke dossierbehandelaar bij het departement. De gesprekken zijn gericht op de verbetering van het evaluatieproces zelf en niet op de inhoud en/of de resultaten van de afgelopen evaluatie.

6. Informeren van en communiceren met het evaluatievoorwerp

Op 27 september 2021 vond een eerste overleg plaats met de vertegenwoordigers van de Volkssterrenwachten. Tijdens dit overleg werden zowel de evaluatiepraktijk van het departement als de krijtlijnen voor de geplande evaluatie van 2022 toegelicht. De richtlijn/leidraad voor het opstellen van de zelfevaluatie werd op 4 oktober 2021 overgemaakt aan de vertegenwoordigers van de Volkssterrenwachten.

Op 10 november 2021 vond een tweede overleg plaats met de vertegenwoordigers van de Volkssterrenwachten waarbij het ontwerp van plan van aanpak werd toegelicht. Hierbij werd aan de vertegenwoordigers van de Volkssterrenwachten om feedback gevraagd over het ontwerp van plan van aanpak. Onderhavig plan van aanpak werd na deze toelichting aangepast op basis van de gemaakte afspraken. Tijdens dit overleg werd eveneens afgesproken dat het ex-postgedeelte van de zelfevaluatie (per Volkssterrenwacht en gemeenschappelijk) opgeleverd zal worden tegen eind januari 2022, terwijl het ex-antegedeelte van de zelfevaluatie (incl. overkoepelende SWOT-analyse, per Volkssterrenwacht en gemeenschappelijk) opgeleverd zal worden tegen eind februari 2022.

7. Uitvoering en procedureel verloop van de evaluatie

Voor de uitvoering van de evaluatie zal o.m. een beroep worden gedaan op een consultant (zie Deel 5.3). De consultant zal worden aangesteld via een aanbestedingsprocedure. Het is de bedoeling deze procedure eind 2021 op te starten. De evaluatiecel van de afdeling Strategie en Coördinatie staat in voor het geheel van (de afhandeling van) de aanbestedingsprocedure van de opdracht van de consultant. Dit omvat zowel het voortraject, de eigenlijke aanbestedingsprocedure als de opvolging van de uitvoering van de opdracht.

7.1. BESCHIKBARE DOCUMENTEN

Volgende informatie zal ter beschikking worden gesteld aan de consultant, hetzij als bijlage bij het bestek, hetzij op de relevante website, hetzij elektronisch op te vragen bij het departement:

Voor het opstellen van de offerte:

- Informatie over de Volkssterrenwachten (zie <https://www.volkssterrenwachten.be/> alsook de afzonderlijke websites van de Volkssterrenwachten);
- Het convenant tussen de Vlaamse Gemeenschap en de Vlaamse Volkssterrenwachten 2018-2022;
- Het decreet van 30 april 2009 betreffende de organisatie en financiering van het wetenschaps- en innovatiebeleid en de wijzigingen aan betreffend decreet²⁵;
- Beleidsbrieven en beleidsnota's²⁶;
- De beleidsplannen inzake wetenschapscommunicatie en STEM;
- Diverse adviezen (VARIO, SERV) (zie websites adviesorganen);
- Vorige evaluaties van de Vlaamse Volkssterrenwachten of andere relevante evaluatierapporten²⁷.

Bij de plaatsing van de opdracht (of later):

- Beleidsplan 2018-2022 van de Vlaamse Volkssterrenwachten;
- Relevante beslissingen van en nota's/mededelingen aan de Vlaamse Regering;
- De jaarlijkse rapportering van de Volkssterrenwachten aan het Departement EWI;
- Zelfevaluatie betreffende de Volkssterrenwachten (incl. het ontwerp van beleidsplan voor de periode 2023-2027);
- Etc.

²⁵ Zie de [Vlaamse Codex](#).

²⁶ Via <https://www.ewi-vlaanderen.be/publicaties/type/beleidsdocument> of op de website van het Vlaams Parlement www.vlaamsparlement.be.

²⁷ Via <https://www.ewi-vlaanderen.be/onze-opdracht/strategisch-beleid/beleidsevaluaties..>

8. Gebruik en verspreiding van de evaluatieresultaten

Conform de communicatiestrategie die het Departement EWI hanteert voor beleidsevaluaties²⁸, wordt het eindrapport van een evaluatie pas publiek van zodra het beslissingsproces over de toekomst van het evaluatievoorwerp is afgerond. In de periode daarvoor is het eindrapport nog vertrouwelijk en wordt het enkel ter beschikking gesteld aan de direct betrokken partijen, nl. de bevoegde minister, de leden van de stuurgroep die de evaluatie heeft begeleid en (vertegenwoordigers van) het evaluatievoorwerp.

Voor het eindrapport finaal gevalideerd wordt (door de stuurgroep), krijgt het evaluatievoorwerp de mogelijkheid om het ontwerp van eindrapport na te lezen met het oog op de verbetering van materiële fouten. Vastgestelde materiële fouten moeten altijd verbeterd worden en conclusies of aanbevelingen die erop gebaseerd waren, moeten overeenkomstig aangepast worden. Voor het nazicht met het oog op de verbetering van materiële fouten krijgt het evaluatievoorwerp een week tijd en de verwachte periode waarin dit nazicht moet uitgevoerd worden, wordt ruim op voorhand aan het evaluatievoorwerp meegedeeld, zodat deze werkzaamheden opgenomen kunnen worden in de eigen planning.

In principe kunnen de vertegenwoordigers van de Volkssterrenwachten na de afronding van de evaluatieprocedure een beroep doen op de externe consultant om de evaluatie aan (vertegenwoordigers van) de Volkssterrenwachten toe te lichten, conform de hierboven omschreven communicatiestrategie. In het opdrachtbestek voor de aanbesteding van deze evaluatieopdracht wordt hiervoor een specifieke optie voorzien.

²⁸ Via <https://www.ewi-vlaanderen.be/wat-doet-ewi/strategisch-beleid/beleidsevaluaties/wat-beleidsevaluatie>.

9. Bijlage 1. Richtlijn/leidraad voor de zelfevaluatie op te stellen door de Volkssterrenwachten in het kader van de evaluatie 2022

9.1. INLEIDING

De evaluatiepraktijk die het Departement EWI hanteert, voorziet standaard in het opstellen van een zelfevaluatie door “het voorwerp van de evaluatie”. Deze zelfevaluatie bestaat zowel uit een terugblik (ex-postluik van de zelfevaluatie) als een vooruitblik (ex-anteluik van de zelfevaluatie).

De evaluatiecel van het departement heeft een richtlijn/leidraad opgesteld, die bestaat uit een lijst van thema’s die aan bod kunnen komen. De zelfevaluatie dient op een (voldoende) hoog aggregatieniveau te worden uitgewerkt aangezien de Vlaamse Volkssterrenwachten reeds jaarlijks omstandig rapporteren. Bij het opstellen van de gevraagde zelfevaluatie, kan – waar mogelijk en relevant – altijd verwezen worden naar al bestaande documenten of beschikbare gegevens (uit jaarverslagen, op de website(s), andere rapportering(en), etc.). Het is niet de bedoeling dergelijke informatie te reproduceren.

De uiteindelijke bedoeling is om de Vlaamse Volkssterrenwachten toe te laten een ex-postreflectie t.a.v. de afgelopen periode (2017²⁹/2018 [of vroeger indien relevant] tot en met 2022³⁰) op te stellen en op basis hiervan ook een aantal krachtlijnen uit te zetten voor de toekomst (vooruitblik; vanaf 2023 en minstens tot 2027), wat in de praktijk neerkomt op een ontwerp van strategisch plan³¹ voor de volgende convenantsperiode.

9.2. CONTEXT VOOR HET OPSTELLEN VAN DE ZELFEVALUATIE

De evaluatie 2022 van de Vlaamse Volkssterrenwachten die in het plan van aanpak ter zake wordt uiteengezet, heeft in hoofdzaak betrekking op de doelstellingen, opdrachten, prestaties, resultaten en werking van de Vlaamse Volkssterrenwachten en wordt opgezet vanuit twee primaire dimensies (d.i. ex post en ex ante) en vanuit een aantal perspectieven, met name de Vlaamse Volkssterrenwachten op zich, o.a. de eigen werking (d.i. intern perspectief) en de Vlaamse Volkssterrenwachten in relatie tot de doelgroepen en belanghebbenden (d.i. extern perspectief); de Vlaamse Volkssterrenwachten als wetenschapscommunicatie- (en STEM-) actor (d.i. generiek) en als initiatief op zich (d.i. specifiek); vanuit een lokaal/regionaal tot (indien relevant) internationaal perspectief en vanuit zowel een individueel als systeemperspectief (systeemevaluatie, met name ook rekening houdend met de verschillende beleidsniveaus en hun overeenstemmende doelstellingskaders).

De evaluatie van de Vlaamse Volkssterrenwachten zoals vooropgesteld in het plan van aanpak omvat zowel een beoordeling van het initiatief zelf als van de doelstellingen en opdrachten (o.a. strategische en operationele doelstellingen), de prestaties, resultaten en activiteiten (o.a. KPI’s, jaarverslagen), de bijdrages aan (wetenschappelijke, maatschappelijke, economische en/of

²⁹ De resultaten voor het jaar 2017 werden niet volledig meegenomen in de evaluatie van 2017 aangezien deze evaluatie werd uitgevoerd in de eerste helft van dat jaar.

³⁰ Waar nuttig en relevant en voor zover informatie voor het laatste jaar beschikbaar zal zijn.

³¹ Conform Artikel 2057 van het huidige convenant tussen de Vlaamse Gemeenschap en de Vlaamse Volkssterrenwachten behelst het ex-antegedeelte van de zelfevaluatie het opstellen van een ontwerp van strategisch plan voor de periode die volgt op de looptijd van dit convenant en na de evaluatie kan verder evolueren tot een definitief strategisch plan.

beleidsmatige) impact en meerwaarde, etc. ervan. Aansluitend hierop wordt er verwacht dat de ex-postzelfevaluatie die de Vlaamse Volkssterrenwachten opstellen rekening houdt met de context (zoals geschetst in het plan van aanpak) en bv. ook aangeeft of en hoe de Vlaamse Volkssterrenwachten hebben bijgedragen tot de verschillende doelstellingenkaders en beleidsniveaus (cf. systeemblik; het WTI-, wetenschapscommunicatie- en het STEM-beleid, het Vlaams beleid, Visie 2050 en Vizier 2030 en (indien relevant) het EU-beleid).

Zoals vooropgesteld in het plan van aanpak is de evaluatie sterk gericht op de toekomst en omvat deze onder meer een analyse en beoordeling van de toekomstplannen van de Vlaamse Volkssterrenwachten. Meer bepaald behelst het ex-antegedeelte van de zelfevaluatie – conform Artikel 20, §7 van het huidige covenant tussen de Vlaamse Gemeenschap en de Vlaamse Volkssterrenwachten – het opstellen van een ontwerp van strategisch plan voor de periode die volgt op de looptijd van dit covenant en die na de evaluatie verder kan evolueren tot een definitief strategisch plan. Er wordt ook verwacht dat de Vlaamse Volkssterrenwachten in het ex-antelook van de zelfevaluatie rekening houden met de verschillende doelstellingenkaders en beleidsniveaus (cf. systeemblik) en aantonen hoe de vooropgestelde toekomstplannen hierop zullen inspelen en ertoe zullen bijdragen.

9.3. RICHTLIJN VOOR HET OPSTELLEN VAN DE ZELFEVALUATIE

Om de verwachte zelfevaluatie op te stellen, kunnen (de vertegenwoordigers van) de Vlaamse Volkssterrenwachten uitgaan van onderstaande richtlijn/leidraad die is onderverdeeld in een aantal thema's (en dit aansluitend op de evaluatieluiken zoals opgelijst in het plan van aanpak voor deze evaluatie). Deze thema's worden (soms) aangevuld met evaluatievragen die illustratief zijn ten aanzien van het thema in kwestie. Het is niet de bedoeling dat de opgestelde zelfevaluatie al deze vragen afzonderlijk beantwoordt, maar wel om op basis van het beschreven thema en de (eventueel) onderliggende vragen in de finale documenten voldoende elementen aan te reiken om elk thema te onderbouwen en in te vullen. Hoewel in onderstaande richtlijn/leidraad steeds verwezen wordt naar “de Vlaamse Volkssterrenwachten”, kan deze term zowel op één specifieke Volkssterrenwacht als op het geheel van de Vlaamse Volkssterrenwachten slaan, afhankelijk van het perspectief waaruit de zelfevaluatie wordt opgesteld (bv. een afzonderlijke ex-postzelfevaluatie en een gezamenlijke ex-antezelfevaluatie).

9.3.1. Inhoud van de ex-postzelfevaluatie (periode 2017/2018-2022³²)

Voor het ex-postluik van de zelfevaluatie van de Vlaamse Volkssterrenwachten wordt verwacht dat de vertegenwoordigers ervan minstens een reflectie maken over de periode sinds de start van het huidige covenant (m.a.w. vanaf 1 januari 2018). Aangezien het laatste jaar (m.a.w. 2017) niet (volledig) werd meegenomen in de vorige evaluatie van 2017 is het echter ook relevant om terug te kijken naar dat jaar.

Deze terugblik dient op een hoog aggregatieniveau te gebeuren en dient ook in acht te nemen welke resultaten en impact voor de Vlaamse Volkssterrenwachten initieel werden vooropgesteld én of en hoe deze werden gerealiseerd of gerealiseerd zullen worden en binnen welke termijn. Bij het opstellen van de terugblik kan bv. ook stilgestaan worden bij de SWOT-analyse die als onderdeel van de evaluatie van 2017 werd opgesteld. Verder is het ook van belang dat bij de

³² Waar nuttig en relevant.

uitwerking van dit luik van de zelfevaluatie rekening wordt gehouden met de evoluerende beleidscontext en -doelstellingen.

9.3.1.1. Beleidsplanning en -realisatie, rol, positie en meerwaarde van de Vlaamse Volkssterrenwachten

Wat betreft beleidsplanning en -realisatie wordt een korte toelichting verwacht bij het eigen beleid van de Volkssterrenwachten en hoe dit tot stand is gekomen, alsook hoe de Volkssterrenwachten zijn geëvolueerd in de beschouwde periode. Ook wordt verwacht dat wordt aangegeven hoe het eigen beleid van de Volkssterrenwachten is/was ingebed/afgestemd op de beleidsdoelstellingen en dit zowel in de lokale, regionale, Vlaamse (en indien relevant) internationale context.

Verder wordt een toelichting verwacht bij de manier waarop het eigen beleid van de Volkssterrenwachten al of niet werd bijgesteld in het licht van de evoluerende beleidscontext, de specifieke opdrachten waarvan sprake in het convenant/de beleidsnota en -brieven, etc. In dit verband dient bijzondere aandacht te gaan naar de bijdragen die de Volkssterrenwachten hebben geleverd aan de realisatie van de (evoluerende) beleidsdoelstellingen (Vlaams/ruimer), maar ook naar de mate waarin en de wijze waarop de eigen beleidsdoelstellingen werden gerealiseerd of verwacht mag worden dat deze gerealiseerd zullen worden tegen het eind van 2022 en eventueel waarom (niet).

Dit onderdeel wordt bij voorkeur ook uitgewerkt vanuit zowel een generiek als een specifiek perspectief, vanuit een intern als een extern perspectief, als op zichzelf als vanuit een systeemperspectief. Concreet is het de bedoeling om o.m. op basis van de jaarverslagen en de KPI's af te leiden welke elementen gemeenschappelijk zijn in de werking van de Volkssterrenwachten als welke elementen specifiek/uniek zijn voor een (of meer) Volkssterrenwacht(en). Wat het systeemperspectief betreft, dient in eerste instantie uitgegaan te worden van het Vlaamse WTI-, wetenschapscommunicatie- en STEM-beleid, vervolgens van het globale Vlaamse beleid (huidig, Visie 2050, Vizier 2030) en indien relevant nog ruimer (EU, internationaal) en dit specifiek voor wat betreft de gedefinieerde doelstellingkaders.

9.3.1.2. Werking, governance en aansturing

Dit onderdeel heeft in eerste instantie betrekking op de werking, governance en aansturing van de Vlaamse Volkssterrenwachten en dit zowel vanuit een intern als een extern perspectief. Voor de aansturing en opvolging dienen zowel de interne als de externe dimensie aan bod te komen. De interne dimensie heeft betrekking op de interne organisatie van de Vlaamse Volkssterrenwachten zelf, terwijl de externe dimensie zowel van toepassing kan zijn op de relatie tussen de Vlaamse Volkssterrenwachten onderling als met doelgroepen en belanghebbenden van zowel binnen als buiten de Vlaamse overheid.

In dit onderdeel is het verder de bedoeling dat de Volkssterrenwachten een eigen inschatting geven van hun werking en functioneren over de voorbije periode. Aspecten die in dit onderdeel aan bod komen, hebben vooral betrekking op de organisatie van de Volkssterrenwachten, de beleidsvoering (d.i. planning, personeelsbeleid, financieel beleid, communicatiebeleid, etc.) door de Vlaamse Volkssterrenwachten, de realisatie van de (strategische en operationele) doelstellingen en opdrachten, de bijdragen tot het beleid, de samenwerking met doelgroepen en belanghebbenden, de Vlaamse overheid, etc.

Specifieke aandacht dient ook te worden besteed aan de middelen die de Vlaamse Volkssterrenwachten kunnen inzetten voor de realisatie van hun doelstellingen: , eigen middelen, middelen afkomstig van de Vlaamse overheid (basissubsidie en subsidies van andere beleidsdomeinen of -niveaus) en middelen afkomstig van andere partijen. Vanzelfsprekend dient ook het hefboomeffect die de Vlaamse middelen hebben voor het verwerven van externe middelen in dit luik in de verf te worden gezet. Ten opzichte van de vorige convenantperiode 2013-2017 werd het bedrag van de jaarlijkse subsidie in de periode 2018-2022 immers verhoogd. Het is aangewezen dat de zelfevaluatie verduidelijkt welke meerwaarde deze verhoging opleverde voor de werking van de Vlaamse Volkssterrenwachten.

9.3.1.3. Resultaten, prestaties en impact van de Vlaamse Volkssterrenwachten

Binnen dit onderdeel is het de bedoeling om dieper in te gaan of de prestaties en resultaten die de Vlaamse Volkssterrenwachten hebben behaald en de (wetenschappelijke en maatschappelijke, en indien relevant beleidsmatige en/of internationale) impact die werd gerealiseerd en dit minstens vanaf de start van het huidige convenant.

De belangrijkste resultaten en de impact die door de Vlaamse Volkssterrenwachten in de beschouwde periode werden gerealiseerd, dienen te worden opgelijst en toegelicht. Hierbij kan ingegaan worden op kwantitatieve resultaten (bv. KPI's), maar ook en vooral op de kwalitatieve realisaties en impact. Met betrekking tot dit laatste kunnen de Vlaamse Volkssterrenwachten een inschatting proberen te maken van de geboden dienstverlening en ondersteuning, welke effecten (impact) de geboden dienstverlening en ondersteuning hebben gehad voor de onderscheiden en bereikte doelgroepen, welke meerwaarde de Vlaamse Volkssterrenwachten voor die doelgroepen hebben betekend, etc.

Belangrijke aandachtspunten hierbij zijn de realisatie van maatschappelijk rendement, alsook de creatie van meerwaarde in de aanpak van maatschappelijke uitdagingen zoals bv. klimaat(transitie), ruimtevaart, infrastructuur, etc. Specifiek kunnen de Vlaamse Volkssterrenwachten proberen om een inschatting te maken van hun meerwaarde voor het ecosysteem zelf en voor de actoren actief in dit systeem. Hierbij kunnen ook de verwachte en effectieve dynamiek en samenwerking aan bod komen en dit zowel intern (i.e. de Vlaamse Volkssterrenwachten onderling) als extern (i.e. onder meer ten aanzien van de doelgroepen en belanghebbenden, de Vlaamse overheid, etc.).

De eventuele bijdrage van de Vlaamse Volkssterrenwachten tot de verschillende doelstellingenkaders kan in dit onderdeel ook aan bod komen. Hierbij wordt trapsgewijs uitgegaan van het WTI, wetenschapscommunicatie- en STEM-beleid, het Vlaams beleid, Visie 2050 en Vizier 2030 en (indien relevant) het EU-beleid.

9.3.1.4. Terugblik op de conclusies en aanbevelingen van de vorige evaluatie

Binnen dit thema wordt een reflectie verwacht op de conclusies en aanbevelingen van de evaluatie van 2017 van de Vlaamse Volkssterrenwachten en wat daaruit werd geleerd, of de algemene aanbevelingen betreffende de doelstellingen en opdrachten, prestaties en resultaten, impact, etc. al dan niet werden geïmplementeerd en waarom (niet) en welke leerpunten al of niet werden meegenomen. Vanzelfsprekend hoeft dit element van de zelfevaluatie niet noodzakelijk apart verwerkt te worden, maar kan dit geïntegreerd worden in de bespreking van de thema's hierboven.

9.3.1.5. SWOT

Voortbouwend op het voorgaande wordt verwacht dat de Volkssterrenwachten een SWOT-analyse opstellen die vervolgens in het ex-antelook kan aangewend worden bij het uitwerken van een strategisch plan voor de Vlaamse Volkssterrenwachten voor de komende periode (2023-2027).³³

Bij het opstellen van de verwachte SWOT (-analyse) kunnen volgende vragen als richtinggevend worden beschouwd.

1. Wat zijn volgens de Vlaamse Volkssterrenwachten de sterke/zwakke punten van de Vlaamse Volkssterrenwachten op zich, de beleidscontext waarin de Vlaamse Volkssterrenwachten zich situeren, de werking, de doelstellingen en opdrachten, de prestaties en resultaten, etc. en waarom?
2. Welke aandachtspunten zijn er en welke verbeterpunten stellen de Vlaamse Volkssterrenwachten voor t.a.v. de huidige regelgeving in relatie tot haar werking en waarom? Wat is het oordeel van de Vlaamse Volkssterrenwachten over de praktische modaliteiten van de regelgeving (bv. in termen van planning, bijsturing, administratieve opvolging, rapportering, praktische toepassing ervan, etc.)?
3. Welke conclusies trekken de Vlaamse Volkssterrenwachten met betrekking tot de voorbije periode voor wat betreft de werking van de Volkssterrenwachten zelf en de ontplooiende activiteiten?
4. Welke opportuniteiten/uitdagingen/bedreigingen stellen er zich volgens de Vlaamse Volkssterrenwachten wat betreft (de uitwerking/ontwikkeling van) hun beleid en werking, de doelstellingen en opdrachten, de prestaties en resultaten, etc. en waarom?
5. Andere suggesties/opmerkingen/aanvullingen betreffende de voorbije periode?

9.3.2. Inhoud van de ex-antezelfevaluatie

Op basis van het ex-postgedeelte van de zelfevaluatie en rekening houdend met de huidige beleidscontext (zowel lokaal, regionaal, Vlaams en indien relevant internationaal) en regelgeving enerzijds en de te verwachten evoluties in de beleidscontext anderzijds, is het de bedoeling dat de Vlaamse Volkssterrenwachten (een ontwerp van) strategisch plan opstellen voor de periode 2023-2027. Het ontwerp van strategisch plan dient op budgettair vlak minstens rekening te houden met een scenario van constant beleid, wat overeenkomt met de bestendiging van de huidige financiële inbreng in termen van de toegekende middelen.

Het (ontwerp van) strategisch plan voor de periode 2023-2027 bevat minstens een missie, strategische en operationele doelstellingen, een afstemming op het algemeen beleidskader en de regelgeving (Vlaams en – indien van toepassing/relevant – internationaal), de wijze van governance en aansturing met – indien mogelijk en relevant – een voorstel voor een mogelijke set van kencijfers/KPI's (kwantitatief en kwalitatief en inclusief streefwaarden), af te sluiten of bestaande samenwerkingsverbanden (o.a. met andere actoren in het veld en voor zover van toepassing), afstemming en synergie onderling en met andere actoren, en dit telkens met een verantwoording van de voorgestelde keuzes. Het voorstel houdt verder ook expliciet rekening met

³³ Afhankelijk van het perspectief waaruit de ex-postzelfevaluatie werd opgesteld, betreft dit een afzonderlijke of een gezamenlijke SWOT-analyse. In afzonderlijke ex-postzelfevaluaties per Volkssterrenwacht werden opgeleverd, is het aangewezen om in gezamenlijke ex-antezelfevaluatie een overkoepelende SWOT-analyse uit te werken over alle Volkssterrenwachten heen.

de systeemdimensie en haakt daarom in op de doelstellingenkaders waarin deze systemen zijn ingebed. Hierbij wordt trapsgewijze uitgegaan van het beleidsplan Wetenschapscommunicatie 2021-2030, STEM-agenda 2030, het WTI-beleid, het Vlaams beleid (d.i. huidig, Visie 2050 en Vizier 2030), en eventueel ruimer zoals Europees (bv. ruimtevaart) of internationaal beleid (bv. SDG's), alsook met de maatschappelijke uitdagingen zoals bv. klimaat(transitie), ruimtevaart, (onderzoeks)infrastructuur, etc.

Verder gaat het ontwerp van strategisch plan ook uit van de SWOT (-analyse) die werd opgesteld op basis van het ex-postluik van de zelfevaluatie en geeft het aan hoe de zwakke en sterke punten respectievelijk kunnen worden weggewerkt en benut. Tevens gaat het uit van de opportuniteiten en uitdagingen/bedreigingen en geeft het eveneens aan hoe deze maximaal kunnen worden benut/weggewerkt. In het bijzonder dient hierbij de (lokale en) regionale beleidscontext en -ontwikkelingen in overweging te worden genomen, evenals het systeemperspectief en – voor zover relevant - ook de internationale beleidscontext en – ontwikkelingen.

Het (ontwerp van) strategisch plan bevat naast bovenstaande elementen ook suggesties tot vereenvoudiging/aanpassingen van de regelgeving, de rapportering en opvolging, de governance en aansturing, etc. Er wordt met andere woorden verwacht dat de Vlaamse Volkssterrenwachten ook aanbevelingen formuleren ten aanzien van het wetenschapscommunicatie-, STEM- en WTI-beleid in het algemeen en (de samenwerking met) de structurele partners wetenschapscommunicatie in het bijzonder.

Meer in detail bevat dit ontwerp van strategisch plan minstens volgende elementen/antwoorden op volgende vragen:

1. Geef uw visie wat betreft (eventuele wijzigingen aan) de missie en de strategische en operationele doelstellingen.
2. Geef uw visie m.b.t. het beleid op het vlak van wetenschap en innovatie en in het bijzonder wetenschapscommunicatie en STEM en welke rol de Vlaamse Volkssterrenwachten daarin moet blijven/zou kunnen spelen. Is er nood aan aanpassingen aan de regelgeving die het wetenschapscommunicatie-, STEM-, en/of WTI-beleid in het algemeen en de rol van de Vlaamse Volkssterrenwachten in het bijzonder ten goede kunnen komen en waarom?
3. Geef uw visie met betrekking tot het toekomstige beleid ter zake en dit rekening houdend met de gewijzigde/nieuwe beleidsopties. Welke zijn daarin de uitdagingen voor het beleid en welke rol dienen/kunnen de Vlaamse Volkssterrenwachten daar volgens u in spelen?
4. Welke wijze van rapportering t.a.v. de Vlaamse overheid en welke opvolging en jaarlijkse beoordeling door de Vlaamse overheid zien de Vlaamse Volkssterrenwachten als aangewezen (bv. in termen van eventuele kencijfers/KPI's als mogelijk nuttig (opvolgings)instrument, te behalen resultaten, etc.)? Op welke wijze zou de doelbereiking en impact van de Vlaamse Volkssterrenwachten in de toekomst het best kunnen worden opgevolgd en waarom?
5. Welke samenwerkingsverbanden met actoren in het veld worden strategisch belangrijk geacht en zijn al in het vooruitzicht gesteld? Welke synergiën met andere wetenschapscommunicatie-actoren, STEM-partners, beleidsdomeinen en actoren in het veld zijn al dan niet aangewezen?

6. Maakt het strategisch plan duidelijk hoe de Vlaamse Volkssterrenwachten zich positioneren in het veld van actoren (i.h.b. de Vlaamse) en wordt voldoende duidelijk gemaakt hoe en met welke andere actoren zal worden samengewerkt en waarom?
7. Welke aanpassingen aan de overeenkomst zouden de werking, activiteiten, taken en rol van de Vlaamse Volkssterrenwachten in het ecosysteem ten goede komen (en waarom)?
8. In welke mate zijn de middelen die nu ter beschikking staan van de Vlaamse Volkssterrenwachten voldoende om de noden te lenigen? Waarom (niet)?
9. Welke aanbevelingen zouden de Vlaamse Volkssterrenwachten kunnen geven wat betreft de toekomstige inzet van de Vlaamse Volkssterrenwachten en dit zowel algemeen als wat betreft t.a.v. de doelgroepen, belanghebbende, de overheid, etc.?
10. Is de uitvoering van het strategisch plan realistisch, rekening houdend met de middelen die de Vlaamse Volkssterrenwachten ter beschikking staan?
11. Andere opmerkingen/suggesties.